

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσια. — Γραφεῖον Δικαῦ. Ὁδὸς Σταδίου 82.

16 Μαρτίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Διήγημα Προσπεύρου Μερμέ.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

(Συνέχεια βλ. σ. 145.)

Τὴν ἐσπέραν, ὅτε ἡ μίς Λυδία ὑπῆγεν εἰς τὸν κοιτῶνά της, ἠκολούθησεν αὐτῇ ὁ συνταγματάρχης καὶ τὴν ἠρώτησεν ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ φύγῳσιν ἀμέσῳ; τὴν ἐπαύριον ἀπὸ τοῦ χωρίου ἐκείνου, ὅπου ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐκινδύνευον νὰ δεχθῶσι κάμμιαν σφαῖραν κατακέφαλα καὶ ὅσον ἦτο δυνατὸν τάχιστα ἀπὸ τῆς νήσου, ἔθα μόνον φόβους καὶ ἐνέδρας ἔβλεπον.

Ἡ μίς Νέβιλ ἐσιώπησεν ἐπὶ τινὰ ὥραν, διότι πρόδηλον ἦτο, ὅτι ἡ πρότασις τοῦ πατρὸς της ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς οὐ μικρὰν ἀμηχανίαν. Ἐπὶ τέλους εἶπε·

« Καὶ πῶς ἐμποροῦμεν νὰ ἀφήσωμεν μόνην τὴν δυστυχῆ αὐτὴν νέαν, εἰς περίστασιν κατὰ τὴν ὅποιαν ἔχει τόσῃν ἀνάγκῃν παρηγορίας; Δὲν νομίζετε, πατέρα, ὅτι θὰ ἐφαινόμεθα σκληροί, ἂν ἐπράττομεν τοῦτο;

— Αὐτὰ τὰ εἶπα διότι φοβοῦμαι διὰ σέ, κόρη μου, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης· καὶ ἂν εἴξευρα, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ μένης ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Αἰακείου, σέ βεβαιῶ ὅτι πολὺ θὰ ἐλυπούμην, ἂν ἐφευγον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀφωρισμένην νήσον, χωρὶς νὰ ἀποχαιρετίσω τὸν γενναῖον Δέλλα Ρέββια.

— Λοιπὸν, πατέρα, ἄς περιμένωμεν ἀκόμη, καὶ ἄς μὴ ἀναχωρήσωμεν, ἂν δὲν βεβαιωθῶμεν ὅτι δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φανῶμεν εἰς αὐτοὺς χρήσιμοι εἰς τίποτε.

— Τί χρυσὴ καρδιά! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, ἀσπασθεὶς τὴν θυγατέρα του εἰς τὸ μέτωπον. Μοῦ ἀρέσει νὰ σέ βλέπω νὰ θυσιάζεσαι οὕτω, διὰ νὰ ἀνακουφίξης τοὺς δυστυχεῖς. Ἄς μείνωμεν κἀνεὶς δὲν μετενόησέ ποτε δι' ἀγαθὴν πράξιν. »

Τὴν νύκτα ἡ Λυδία ἐκυλιέτο ἐν τῇ κλίνῃ της, ἀλλ' ὕπνος δὲν τῆς ἤρχετο. Καὶ ποτὲ μὲν ἀκούουσα συγκεχυμένους κρότους ἐνόμιζεν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἔφοδος κατὰ τῆς οἰκίας· ποτὲ δὲ ἐν ἀσφαλείᾳ νομίζουσα ἑαυτὴν, ἐσκέπτετο ὅτι ὁ δυστυχὴς τραυματίας θὰ ἦτο πιθανῶς κατὰ τὴν

ὥραν ἐκείνην ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς γῆς, ἐστερημένος πάσης ἄλλης συνδρομῆς, πλὴν τῆς παρεχομένης ὑπὸ τῆς εὐσπλαγχνίας ἐνὸς ληστοῦ. Καὶ ἐφαντάζετο αὐτὸν αἰματόφυρτον, δεινοτάτους ὑποφέροντα πόνους· καὶ τὸ παράδοξον ἦτο, ὅτι ὁ σάκις ἀνεπόλει τὸν Ὅρσο, ἐφαντάζετο αὐτὸν πάντοτε οἶον τὸν εἶδε κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ ἐξ Αἰακείου, φέροντα εἰς τὰ χεῖλη τὸ περιάπτον, ὅπερ τῷ εἶχε δώσει. . . Ἐπειτα ἀνελογίζετο τὴν γενναϊότητα αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν ὅτι ἐνεκα αὐτῆς, ὅπως τὴν ἴδῃ ὡς οἶόν τε τάχιστα, ἐξετέθη εἰς τὸν τρομερὸν ἐκείνον κίνδυνον. Παρ' ὀλίγον δὲ καὶ ἐπέθετο, ὅτι ὑπερασπίζων αὐτὴν ἐτραυματίσθη ὁ Ὅρσο τὸν βραχίονα. Καὶ ἠθάνετο μὲν τύφιν συνειδότος διὰ τὴν πληγὴν τοῦ Ὅρσο, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζεν ἐτι μᾶλλον τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ. Εἰ καὶ δὲν ἀπέδιδεν ὅσῃν ὁ Βρανδολάτσο καὶ ἡ Κολόμβια σπουδαιότητα εἰς τὸν διπλοῦν ἐπιτυχῆ πυροβολισμόν, ἔκριεν ὁμῶς ὅτι ὀλίγοι μυθιστορικοὶ ἥρωες θὰ ἐφαίνοντο ὅσον ἐκείνος ἀτρόμητοι καὶ ἀτάραχοι ἐν ταιούτῳ δεινοτάτῳ κινδύνῳ.

Ὁ κοιτῶν, ἐν ᾧ ἐκοιμάτο, ἦτο ὁ τῆς Κολόμβας. Ὑπερᾶνω δρυῖνου εἰκονοστασίῳ, πλησίον κλάδου βαΐων, ἦτο ἀνηρητημένη ἐπὶ τοῦ τοίχου μυνηθογραφία, ἀπεικονίζουσα τὸν Ὅρσο, φοροῦντα στολὴν ὑπολογαχοῦ. Ἡ μίς Νέβιλ ἐξεκρέμασε τὴν εἰκόνα ἐκείνην, τὴν ἐθεώρησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ εἶτα τὴν ἀπέθεσε πλησίον τῆς κλίνης της, ἀντὶ νὰ τὴν ἀναρτήσῃ ὅπου πρότερον ἦτο. Ἀπεικοιμήθη μόλις περὶ τὴν χαραυγὴν, καὶ ὅτε ἐξύπνησεν, ὁ ἥλιος εἶχε πρὸ πολλοῦ ἀνατείλῃ. Ἐμπροσθεν τῆς κλίνης της εἶδε τὴν Κολόμβαν, ἥτις ἀκίνητος περιέμενεν αὐτὴν νὰ ἐγερθῇ τοῦ ὕπνου.

« Δὲν θὰ ἐπεράσατε καλὰ τὴν νύκτα εἰς τὸ πτωχικόν μας, εἶπεν ἡ Κολόμβια. Φοβοῦμαι μήπως μὲ δυσκολίαν κατωρθώσατε νὰ κοιμηθῆτε.

— Ἐμάθατε κάμμιαν εἰδήσιν περὶ αὐτοῦ, ἀγαπητῆ μου φίλη; » ἠρώτησεν ἡ μίς Νέβιλ, ἀνακαθήσασα.

Ἴδοῦσα δὲ τότε τὴν εἰκόνα τοῦ Ὅρσο, ἔσπευσε νὰ βίψῃ ἐν μαντήλιον, ὅπως καλύψῃ αὐτήν.

« Ναί, ἐμάθα εἰδήσεις, » εἶπεν ἡ Κολόμβια μειδιάσασα.

Καὶ λαβοῦσα τὴν εἰκόνα·

«Τί λέγετε, ημοιάζει; Μοῦ φίνεται πῶς δὲν εἶναι τὸσον ἐπιτυχημένην.

— Ὡ Θεέ μου!... ἀνερώνησεν ἡ μίς Λυδία, ἐντραπέισα... ἐξεκρέμασα... χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω... τὴν εἰκόνα αὐτὴν... Ἐγὼ τὸ κακὸν ἰδίωμα νὰ ἀνακατώω ὄλα... νὰ μὴ ἀφίνω τίποτε εἰς τὴν θέσιν του... Τί κάμνει ὁ ἀδελφός σας;

— Καλλίτερα εἶναι. Σήμερον τὸ πρῶν πρὶν χαράξῃ, ἦλθεν ὁ Γκιокάντο καὶ μοῦ ἔφερε μίαν ἐπιστολήν... ἰδικὴν σας, μίς Λυδία! εἰς ἐμὲ ὁ Ὅρσο δὲν ἔγραψε. Εἰς τὴν ἐπιγραφήν ἔχει, *Πρὸς τὴν Κολόμβαν*, εἶναι ἀλήθεια! ἀλλὰ παρακάτω γράφει *Διὰ τὴν μίς Ν.*... Δὲν πειράζει, αἱ ἀδελφαὶ δὲν εἶναι ζηλότυποι. Ὁ Γκιокάντο μοῦ ἔλεγε πῶς ἠσθάνετο πολλοὺς πόνους, ὅτε ἔγραφεν. Ὁ Γκιокάντο, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐξαιρετὸς καλλιγράφος, τοῦ ἐπρότεινε νὰ γράψῃ αὐτὸς τὴν ἐπιστολήν καθ' ὑπαγόρευσίν του. Ἄλλ' ἐκεῖνος δὲν ἠθέλησεν. Ἐγράφε μὲ μολυβδοκόνδυλον ἐξηπλωμένος ὁ Βρανδολάτσο ἐκράτει τὸ χαρτί. Κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ ἀδελφός μου προσεπάθει νὰ σηκωθῇ, ἀλλὰ τότε καὶ ἡ παραμικροτέρα κίνησις τοῦ ἐπροξένει φοβεροὺς πόνους. Ἦτο λυπηρὸν θέαμα, καθὼς ἔλεγεν ὁ Γκιокάντο. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπιστολή.»

Ἡ μίς Νέβιλ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολήν, γεγραμμένην ἀγγλιστί, ἀναμφιδόλως διὰ πλείονα προφύλαξιν. Εἶχε δ' ἡ ἐπιστολή οὕτω:

«*Δεσποσύνη,*

«Μοῖρα σκληρὰ μὲ ἐξώθησεν ἀγνωσὶ τί θὰ εἰπωσιν οἱ ἐχθροί μου, ὁποῖος συκοφαντίας θὰ ἐπινοήσωσιν. Ὀλίγον ὅμως μὲ μέλει, ἂν ὑμεῖς, δεσποσύνη, δὲν πιστεύετε ταῦτα. Ἀφ' οὗτου σὰς εἶδον, ἐβουκολούμην ὑπὸ ἀσυνέτων ὀνειρώων ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ἡ μεγάλη ἐκείνη συμφορὰ, ὅπως μοὶ καταδείξῃ τὴν ἀφροσύνην μου· τῶρα πλέον ἐσυνετίσθην. Γινώσκω ὁποῖον εἶναι τὸ μέλλον μου καὶ καρτερικῶς ἀπεκδέχομαι αὐτό. Δὲν τολμῶ νὰ κρατήσω πλέον τὸν δακτύλιον ἐκείνον, τὸν ὁποῖον ὑμεῖς μοὶ ἐδώσατε καὶ τὸν ὁποῖον ἐθεώρουν ὡς περὶ ἀπτόν, φέρον εὐδαιμονίαν. Φοβοῦμαι, μίς Νέβιλ, μήπως μετανοήσητε, ὅτι εἰς κακὰς χεῖρας παρεδώκατε τὰ δῶρά σας· ἢ μᾶλλον φοβοῦμαι μὴ ὁ δακτύλιος μοὶ ἐνθυμίσῃ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἦμην παράφρων. Ἡ Κολόμβια θὰ σὰς τὸν ἀποδώσῃ... Χαίρετε, δεσποσύνη! θὰ ἀναχωρήσητε ἐκ τῆς Κορσικῆς καὶ δὲν θὰ σὰς ἐπανίδῶ πλέον· ἀλλ' εἰπέτε εἰς τὴν ἀδελφὴν μου, ὅτι δὲν ἐπαύσατε ὑποληπτομένη με, καὶ τὸ λέγω θαρροῦντως, εἰμαι πάντοτε ἕξις τῆς ὑπολήψεώς σας. α. Ο. Δ. Ρ.

Ἡ μίς Λυδία εἶχεν ἐστραμμένον τὸ πρόσωπον ὅπως ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιστολήν ταύτην, ἡ δὲ Κολόμβια, ἣτις τὴν παρετήρει μετὰ πολλῆς προσοχῆς τῇ παρέδωκε τὸν αἰγυπτιακὸν δακτύλιον ἐρωτῶσα αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματός τί τοῦτο ἐσημαίνειν. Ἄλλ' ἡ μίς Λυδία δὲν ἐτόλμα νὰ ὑ-

ψώσῃ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐκύτταζεν ἀμνημονόσα τὸν δακτύλιον, ὃν ὅτε μὲν ἐφόρει, ἕτε δ' ἐξέβαλλεν ἐκ τοῦ δακτύλου τῆς.

«Ἀγαπητὴ μίς Νέβιλ, ἠρώτησεν ἡ Κολόμβια, δὲν ἠμπορῶ νὰ μάθω τί σὰς γράφει ὁ ἀδελφός μου; Σὰς λέγει τίποτε περὶ τῆς υἱείας του;

— Ὁχι... εἶπεν ἡ μίς Λυδία ἐρυθρίασασα, δὲν μοῦ λέγει... ἡ ἐπιστολή εἶναι εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν... Μοῦ παραγγέλλει νὰ εἶπω εἰς τὸν πατέρα μου... Ἐλπίζω πῶς ὁ νομάρχης θὰ δυνηθῇ νὰ διορθώσῃ...»

Ἡ Κολόμβια πονηρῶς μειδιάσασα, ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ λαβοῦσα ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας τῆς μίς Νέβιλ καὶ προσηλώσασα ἐπ' αὐτῆς τὸ ὄξυ βλέμμα τῆς: «Ἐχετε ἀγαθὴν καρδίαν, τῇ εἶπε. Δὲν θὰ θελήσητε νὰ ἀπαντήσετε εἰς τὸν ἀδελφόν μου; Ὁ θὰ τοῦ κάμετε τὸσον καλόν! Πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθην νὰ σας ἐξυπνίσω, ἅμα ἔλαβα τὴν ἐπιστολήν, καὶ πάλιν δὲν ἐτόλμησα.

— Δὲν ἐκάματε καλά, εἶπεν ἡ μίς Νέβιλ, ἂν εἴξευρα πῶς μίαν ἐπιστολήν μοῦ ἦτο δυνατόν...»

— Πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἠμπορῶ νὰ τοῦ στείλω ἐπιστολάς. Ἐχει ἔλθῃ ὁ νομάρχης καὶ ἡ Πετρανέρα ἐγέμισεν ἀπὸ τοὺς κλητήρας καὶ τοὺς ἀκολούθους του. Ἀργότερα θὰ ἴδωμεν. Ἄ! ἂν ἐγνωρίζατε τὸν ἀδελφόν μου, μίς Νέβιλ, θὰ τὸν ἠγαπάτε, ὅσον ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ... Ἐχει τὸσον ἀγαθὴν καρδίαν! καὶ εἶναι τὸσον γενναῖος! Δὲν συλλογίζεσθε τί ἔκαμε! Μόνος ἐναντίον δύο, καὶ πληγωμένος μάλιστα!...»

Ὁ νομάρχης εἶχεν ἐπανεῖλθῃ, ἀναγγεῖλαντος αὐτῷ τοῦ δημαρχικοῦ παρέδρου δι' ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου τὰ γενόμενα. Ἐπανῆλθε δὲ ἀκολουθούμενος ὑπὸ χωροφυλάκων καὶ εὐζώνων, καὶ φέρον πρὸς τοῦτοις μεθ' ἑαυτοῦ εἰσαγγελέα, γραμματέα καὶ τοὺς λοιποὺς, ὅπως ἐνεργηθῇ ταχέως, ἣτις περιέπλεκεν, ἢ μᾶλλον ἐπεράτου τὰς ἐχθρας τῶν ἐν Πετρανέρα οἰκογενειῶν. Μικρὸν μετὰ τὴν ἔλευσίν του, εἶδε τὸν συνταγματάρχην καὶ τὴν θυγατέρα του καὶ δὲν ἀπέκρυψεν αὐτοῖς ὅτι ἐφοβεῖτο μὴ ἡ ὑπόθεσις ἔχῃ κακὴν τὴν ἐκβασίν. «Εἰξεύρετε, εἶπεν, ὅτι οὐδεὶς παρέστη μάρτυς τοῦ φόνου· οἱ δὲ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι νέοι ἐθεωροῦντο κοινῶς ὑπὸ πάντων ὡς ἄριστοι σκοπευταὶ καὶ τολμηρότατοι, ὥστε κανεὶς δὲν θέλει νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ κ. Δέλλα Ρέββια ἐδυνήθη νὰ τοὺς φονεύσῃ μόνος, ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῶν φυγοδικῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς λέγουσι, τὸν περιποιεῦνται τῶρα.

— Ἀδύνατον! ἀνερώνησεν ὁ συνταγματάρχης ὁ Ὅρσο Δέλλα Ρέββια εἶναι νέος ἐντιμότητος ἐγγυῶμαι περὶ αὐτοῦ.

— Τὸ πιστεύω καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ νομάρχης, ἀλλ' ὁ εἰσαγγελεὺς (οἱ κύριοι οὗτοι εἶναι, βλέπετε, φιλόπονοι) δὲν μοὶ φαίνεται παραπολύ εὐ-

μενὴς πρὸς αὐτόν. Ἐχει εἰς χεῖράς του ἔγγραφο, ἐνοχοποιῶν τὸν φίλον σας. Τὸ ἔγγραφο τοῦτο εἶναι ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἀπειλητικὴ πρὸς τὸν Ὀρλανδούτσιο, ἐν τῇ ὁποίᾳ τῷ ὀρίζει τόπον συναντήσεως... καὶ τὴν τοιαύτην συνάντησιν θεωρεῖ ὁ εἰσαγγελεὺς ὡς ἐνέδραν.

— Ὁ Ὀρλανδούτσιο αὐτός, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, δὲν ἐδέχθη νὰ μονομαχήσῃ, ὡς ἐντιμὸς ἄνθρωπος.

— Ἐδῶ τοιαῦτα δὲν συνειθίζουσιν· ἀλλ' ἐνεδρεύοντες φονεύουσι τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν κώτων· τοιαύτη εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ τόπου. Ὑπάρχει ὁμοῦ καὶ μίαν κατὰθεσις ὑπὲρ αὐτοῦ· ἐνὸς κορασίου, τὸ ὁποῖον βεβαίωσι, ὅτι ἤκουσε τέσσαρας πυροβολισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο τελευταῖοι ἦσαν δυνατώτεροι τῶν ἄλλων, καὶ προήρχοντο ἐκ τουφεκίου μεγάλης ὀκλής, ὁποῖον ἦτο τὸ τουφεκίον τοῦ κυρίου Δέλλα Ρέββια. Δυστυχῶς τὸ κοράσιον ἐκεῖνο εἶναι ἀνεψιᾶ ἐνὸς τῶν φυγοδικῶν, τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ συνηγορίᾳ, καὶ φαίνεται ὅτι ἡ κατὰθεσις του ἔγεινε καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ θεοῦ τῆς.

— Κύριε, ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Λυδία, ἐρυθρίασασα ἄχρι τοῦ κανθοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, ἦμεθα καθ' ὁδόν, ὅτε ἐροίφησαν οἱ πυροβολισμοί, καὶ ἤκούσαμεν καὶ ἡμεῖς τὰ ἴδια.

— Ἀληθινά; Αὐτὸ εἶναι σπουδαιότατον. Καὶ σεῖς, συνταγματάρχης, ἐκάματε βεβαίως τὴν αὐτὴν παρατήρησιν;

— Ναί, ὑπολαβοῦσα εἶπε μετὰ σπουδῆς ἡ μίς Νέβιλ· ὁ πατήρ μου, ὁ ὁποῖος γνωρίζει ἀπὸ ὀπλα εἶπεν ἀμέσως: Ὁ κύριος Δέλλα Ρέββια θὰ πυροβολῇ μὲ τὸ τουφεκίόν μου.

— Καὶ αὐτοὶ οἱ πυροβολισμοί, τοὺς ὁποῖους ἀνεγνωρίζατε, ἦσαν τῷ ὄντι οἱ δύο τελευταῖοι;

— Οἱ δύο τελευταῖοι δὲν εἶναι ἀλήθεια, πατέρα;»

Ὁ συνταγματάρχης δὲν εἶχε πολὺ καλὴν μνήμην· ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀντίειπῃ εἰς τὴν θυγατέρα του.

«Πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τοῦτο ἀμέσως εἰς τὸν εἰσαγγελέα, συνταγματάρχη. Ἄλλως δὲ περιμένομεν ἀπόψε καὶ ἓνα χειρουργόν, ὅστις θὰ κάμη νεκροψίαν καὶ θὰ βεβαιώσῃ ἂν αἱ πληγαὶ εἶναι τοῦ ὄπλου, περὶ οὗ ὁ λόγος.

— Ἐγὼ τὸ ἐδῶκα εἰς τὸν Ὅρσο, πῶς καλλίτερα νὰ τὸ ἐρρίπτῃ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης... Δηλαδή... ὁ καλὸς ἐκεῖνος νέος! πολὺ εὐχριστοῦμαι, ὅπου τὸ εἶχεν εἰς τὰ χεῖρα του· διότι ἂν ἔλειπε τὸ Μαντωνειόν μου, καὶ ἐγὼ καλὰ καλὰ δὲν εἴξεύρω πῶς θὰ τὴν ἐγλύτωνα!»

ΙΘ'

Ὁ χειρουργὸς ἔφθασεν ὀλίγον ἄργά, διότι συνέβη αὐτῷ καθ' ὁδόν περιπέτειά τις. Συναντήσας αὐτόν ὁ Γκιокάντος Καστρικῶν τὸν προσεκάλεσεν εὐγενέστατα νὰ ἰδῇ ἓνα πληγωμένον.

Ὁδηγηθεὶς δὲ πλησίον τοῦ Ὅρσο, ἐπέδρασε τὴν πληγὴν αὐτοῦ. Ἐπειτα ὁ φυγοδικὸς τὸν συνώδευσε μακρὸν δρόμον, καὶ ἐβλάστη τὸν θαυμασμόν του, ὁμιλῶν περὶ τῶν ἐπιφανεστάτων καθηγητῶν τοῦ ἐν Πισῇ Πανεπιστημίου, οἵτινες ἦσαν, ὡς ἔλεγε, στενωπῶτατοί φίλοι του.

«Ἐξοχώτατε, εἶπεν ὁ θεολόγος ἀποχωριζόμενος αὐτοῦ, ἐνεκα τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον μοὶ ἐνεπνεύσατε, περιττὸν κρίνω νὰ σὰς ὑπενθυμίσω, ὅτι ὁ ἱατρὸς πρέπει νὰ ἦναι ἐπίσης ἐχέμυθος, ὡς ὁ πνευματικὸς.» Καὶ ταῦτα λέγων ἀνεβίβαζε τὴν σφύραν τοῦ τουφεκίου του. «Ἐλησμονήσατε τὸν τόπον, ὅπου εἶχομεν τὴν τιμὴν νὰ σὰς ἴδωμεν. Ὑγιαίνειτε, χαίρω πολὺ ὅτι σὰς ἐγνωρίσα.»

Ἡ Κολόμβια παρεκάλεσε θερμῶς τὸν συνταγματάρχην νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν νεκροψίαν.

«Εἰξεύρετε καλλίτερον ὑπὸ κάθε ἄλλον τὸ τουφεκίον τοῦ ἀδελφοῦ μου, εἶπε, καὶ ἡ παρουσία σας θὰ μὰς ἦναι πολὺ χρήσιμος. Διότι ἄλλως εἶναι τὸσον κακοὶ ἄνθρωποι ἐδῶ, ὥστε εἰς μεγάλους ὑποκείμεθα κινδύνους, ἂν δὲν ἔχωμεν κανένα διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντά μας.»

Μείνασα μόνη μετὰ τῆς μίς Λυδίας, εἶπεν αὐτῇ ὅτι ἐπασχεν ἐκ δεινῆς κεφαλαλγίας καὶ τῇ πρότεινε νὰ ὑπάγωσιν εἰς περίπατον ὀλίγα βήματα ἐκτὸς τοῦ χωρίου. «Ὁ καθαρὸς ἀήρ θὰ μὲ ὠφελήσῃ, εἶπεν· εἶναι τὸσον καιρὸς τῶρα πῶς ἡμῖν κλεισμένη.» Καθ' ὁδόν τῇ ὀμίλει περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς· ἡ δὲ μίς Λυδία, εἰς ἣν τὸ θέμα τοῦτο ἦτο λίαν ἀρεστόν, δὲν ἐνόησεν ὅτι ἀπεμακρύνοντο πολὺ τῆς Πετρανέρας. Ὁ ἥλιος ἦτο περὶ τὴν δύσιν του, ὅτε παρατήρησασα τοῦτο εἶπεν εἰς τὴν Κολόμβαν νὰ στραφῶσιν ὀπίσω. Ἄλλ' ἡ Κολόμβια ἐγίνωσκε πλαγίαν τινὰ ὁδόν, δι' ἣς ἐδύναντο ὡς ἔλεγε, νὰ ἐπανεῖλθωσιν εἰς τὸ χωρίον ταχύτερον. Καὶ ἀφείσα τὴν ἀτραπὸν, ἐν ἣ ἐβάδιζον, ἔλαβεν ἄλλην, ὀλιγώτερον, ὡς ἐφαίνετο, συχναζομένην. Μετ' ὀλίγον δὲ ἤρχισε νὰ ἀναρριχᾶται εἰς λόφον τοσοῦτον ἀνωφερῆ, ὥστε ἠναγκάζετο συνεχῶς ὅπως στηριχθῇ νὰ δράττηται διὰ τῆς μιᾶς χεῖρός κλάδων δένδρων, ἐν ᾧ διὰ τῆς ἄλλης ἔσυρε τὴν σύντροφόν τῆς. Οὕτω δὲ μετὰ ὀδοποιρίαν ἐπίμοχθον ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας καὶ πλέον ἐφθασαν ἐπὶ μικροῦ ὄροπεδίου, καταρύτου ἐκ μύρτων καὶ κομάρων, ὃν ἀναμέσον ὑπῆρχον τῆδε κάκεισε βράχιο ἀπότομοι συνητίου λίθου. Ἡ μίς Λυδία ἦτο κατὰκοπος, τὸ χωρίον δὲν ἐφαίνετο καὶ εἶχε νυκτώσῃ σχεδόν.

«Εἰξεύρετε, ἀγαπητὴ μου Κολόμβια, εἶπεν, ὅτι φοβοῦμαι μήπως ἐχάσαμεν τὸν δρόμον;

— Μὴ φοβεῖσθε, ἀπεκρίνατο ἡ Κολόμβια. Ἄς προχωρήσωμεν· ἀκολουθήτε με.

— Σὰς βεβαιῶ ὅμως, ὅτι ἀπατάσθε· τὸ χωρίον δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος. Στοιχηματίζω ὅτι τὸ ἀπῆκαμεν ὀπίσω. Νά, κυττάξατε ἐ-

κείνα τὰ φῶτα, ὅπου βλέπομεν τόσῳ μακρὰν· βεβαίως ἐκεῖ εἶναι ἡ Πετρανέρα.

— Ἀγαπητὴ μου φίλη, εἶπεν ἡ Κολόμβια σφόδρα τετραχμῆνη, ἔχετε δίκαιον· ἀλλὰ διακόσια θήματα μακρὰν ἀπ' ἐδῶ... εἰς ἐκεῖνο τὸ μακίς...

— Τί εἶναι;

— Εὐρίσκειται ὁ ἀδελφός μου· ἤμποροῦσα νὰ τὸν ἴδω καὶ νὰ τὸν ἀσπασθῶ, ἂν ἠθέλατε.»

Ἡ μὲς Νέβιλ ἐξεπλήγη ταῦτα ἀκούσασα.

«Ἐξῆλθα ἀπὸ τὴν Πετρανέραν, ἐξηκολούθησε λέγουσα ἡ Κολόμβια, χωρὶς νὰ μὲ παρατηρήσωσιν, ἐπειδὴ εἴσθε μαζί μου... ἄλλως θὰ μὲ παρηκολούθουν... Νὰ εὐρίσκωμαι τόσον πλησίον του καὶ νὰ μὴν ἤμπορῶ νὰ τὸν ἴδω!... Διατί νὰ μὴ ἔλθητε καὶ σεῖς μαζί μου, νὰ ἴδῃτε τὸν καίμενον τὸν ἀδελφόν μου! Θὰ χαρῆ τόσον πολὺ ἂν σὰς ἴδῃ!

— Ὅμως, Κολόμβια... δὲν ἀρμύζει νὰ τὸ κάμω...

— Ἐννοῶ σεῖς αἱ κυραὶ τῶν πόλεων παρατηρεῖτε πάντοτε τί ἀρμύζει καὶ τί δὲν ἀρμύζει... ἡμεῖς αἱ χωρικαὶ ἐξετάζομεν μόνον ἂν ἦναι καλὸν ἢ κακὸν ἐν πράγματι.

— Ἀλλ' εἶναι πολὺ ἀργά... Καὶ ἐπειτα ὁ ἀδελφός σας τί θὰ εἴπῃ δι' ἐμέ;

— Θὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν τὸν ἐγκαταλείπουν οἱ φίλοι του, καὶ αὐτὸ θὰ τοῦ δώσῃ ἄρρος νὰ ὑποφέρῃ τὰ παθήματά του.

— Καὶ ὁ πατήρ μου, θὰ ἦναι πολὺ ἀνήσυχος...

— Εἰξεύρει πῶς εἴσθε μαζί μου... Λοιπόν! ἀποφασίσατε. Ἐκνυτάξατε σήμερον τὸ πρωὶ τὴν εἰκόνα του, προσέθηκε πονηρῶς μειδιάσασα.

— Ὅχι... ἄλθθαι, Κολόμβια, δὲν τολμῶ... ἐπειτα οἱ φυγόδικοι ποῦ εἶναι μαζί του...

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; Οἱ φυγόδικοι ἐκεῖνοι δὲν σὰς γνωρίζουν, τί πειράζει; Σεῖς εἴχατε μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃτε φυγόδικους!...

— Θεέ μου!

— Ἐμπρὸς λοιπόν, δεσποσύνη, ἀποφασίσατε τί νὰ κάμωμεν. Δὲν ἤμπορῶ νὰ σὰς ἀφήσω μόνην ἐδῶ· δὲν εἰξεύρει κανεὶς τί δύναται νὰ συμβῇ. Ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἴδωμεν τὸν Ὅρσο, ἢ ἄς γυρίσωμεν μαζί εἰς τὸ χωρίον... Θὰ ἴδω τὸν ἀδελφόν μου... Κύριος οἶδε πότε... ἴσως ποτέ!

— Τί λέγετε, Κολόμβια; Ἀφ' οὗ εἶναι ἔτσι, πηγαίνωμεν. Ἀλλὰ μόνον μίαν στιγμὴν νὰ μείνωμεν, καὶ νὰ γυρίσωμεν ἄμεσως.»

Ἡ Κολόμβια ἐσφιγγε τὴν χεῖρά της, καὶ χωρὶς νὰ ἀποκριθῇ, ἤρχισε νὰ τρέχῃ τόσον δρομαίως, ὥστε μετὰ πολλῆς δυσκολίας παρηκολούθει αὐτῇ ἡ μὲς Λυδία. Εὐτυχῶς ἡ Κολόμβια ἐστάθη μετ' ὀλίγον καὶ εἶπε πρὸς τὴν φίλην της «Ἄς μὴ προχωρήσωμεν περισσότερο προτοῦ νὰ τοὺς εἰδοποιήσωμεν· ἐπειδὴ ἄλλῶς ἤμπορεῖ νὰ μᾶς ρῆξουν κάμμιναν τουφεκιάν.» Ἐσφύριζε τότε διὰ

τῶν δακτύλων, καὶ μετὰ μικρὸν ἤκουσαν ὑλακὴν κυνός, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ φανῇ καὶ ὁ πρόσκοπος τῶν φυγόδικων. Ἦτο δ' οὗτος ὁ παλαιὸς ἡμῶν γνώριμος, ὁ κύων Μπρούσκος, ὅστις ἀναγνωρίσας παραχρῆμα τὴν Κολόμβαν ἀνέλαβε νὰ ὀδηγήσῃ αὐτήν. Μετὰ πολλοὺς ἐλιγμούς ἐν τοῖς στενωποῖς τοῦ μακίς, συνήντησαν δύο ἄνδρας ὀπλισμένους ἀπὸ κορυφῆς μέχρις ὀνύχων.

«Σὺ εἶσαι Βρανδολάτσο; ἠρώτησεν ἡ Κολόμβια. Ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός μου;

— Ἐκεῖ παρακάτω! ἀπεκρίθη ὁ φυγόδικος. Ἀλλὰ βαδίζετε ἡσυχὰ νὰ μὴν τὸν ἔσπλησσετε· εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποῦ κοιμᾶται ὕστερα ἀπὸ τὸ περιστατικὸν ἐκεῖνο. Κύριε βόθη! εἶναι φανερόν πῶς ἐκεῖ ποῦ διαβαίνει ὁ διάβολος ἤμπορεῖ νὰ διαβῇ καὶ ἡ γυναῖκα.»

Αἱ δύο γυναῖκες προεχώρησαν μετὰ προφυλάξεως, καὶ πλησίον πυρᾶς, τῆς ὁποίας τὴν λάμψιν εἶχον προνοήσῃ νὰ ἀποκρύψωσιν οἱ φυγόδικοι κτίσαντες γύρω μικρὸν τοῖχον ἐκ ξηρολιθίου, εἶδον τὸν Ὅρσο κείμενον ἐπὶ στιβάδος πετρίδων καὶ ἐσκεπασμένον δι' ἐνὸς *pillow*. Ἦτο ὠχρότατος καὶ ἠκούετο ἡ ἀναπνοή του βεβιασμένη. Ἡ Κολόμβια ἐκάθησε πλησίον του, καὶ τὸν ἐθεώρει ἐν σιγῇ, συνάψασα τὰς χεῖρας, ὡσεὶ ἐδέετο κατὰ διάνοιαν. Ἡ μὲς Λυδία, κλύψασα τὸ πρόσωπον διὰ τοῦ μαντηλίου της, ἐκάθησεν ἐγγύτατα αὐτῆς· ἀλλ' ἀνεσήκωνε πότε καὶ πότε τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῶν ὤμων τῆς Κολόμβας, διὰ νὰ ἴδῃ τὸν τραυματίαν. Παρῆλθεν οὕτως ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ οὐδεὶς ἠνοιξε τὸ στόμα. Νεύσαντος δὲ τοῦ θεολόγου, ὁ Βρανδολάτσο εἰσέδυσσε μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ μακίς, μεγάλως δ' εὐχαριστήθη διὰ τοῦτο ἡ μὲς Λυδία, ἥτις πρώτην τότε φορὰν παρετήρει, ὅτι ἡ μακρὰ γενεὶα καὶ τὸ ἐνδυμα καὶ ὁ ὀπλισμὸς τῶν φυγόδικων εἶχον ὑπὲρ τὸ δέον σύμφωνον πρὸς τὸν τόπον ὅψιν.

Τέλος ὁ Ὅρσο ἐκινήθη, ἡ δὲ Κολόμβια κύψασα πᾶραυτὰ ἐπ' αὐτοῦ τὸν ἐρίλησε πολλάκις, καὶ μυρίας τῶν ἐποίησεν ἐρωτήσεις, πῶς εἶναι ἡ πληγὴ του, ἂν πονεῖ, τίνας ἔχει ἀνάγκην. Ἀποκριθεὶς δὲ ὅτι ἦτο ἀναλόγως πολὺ καλὰ, ὁ Ὅρσο τὴν ἠρώτησε καὶ αὐτὸς ἂν ἡ μὲς Νέβιλ εὐρίσκετο ἀκόμη ἐν Πετρανέρα, καὶ ἂν ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν. Ἡ Κολόμβια κύπτουσα ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ της ἀπέκρυπτε καθ' ὀλοκληρίαν τὴν σύντροφόν της, τὴν ὁποίαν ἄλλως δυτκόλως θὰ ἀνεγνώριζεν ὁ Ὅρσο ἔνεκα τοῦ σκότους. Ἐκράτει δ' ἡ Κολόμβια διὰ μὲν τῆς μιᾶς χεῖρός τὴν χεῖρα τῆς μὲς Νέβιλ, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ὑπεβάσταζε τὴν κεφαλὴν τοῦ τραυματίου.

«Ὅχι, ἀδελφέ μου, δὲν μοῦ ἔδωκε κάμμιναν ἐπιστολήν... ἀλλὰ πάντοτε τὴν μὲς Νέβιλ ἔχετε εἰς τὸν νοῦν τὴν ἀγαπᾶτε λοιπόν;

— Μ' ἐρωτᾶς ἂν τὴν ἀγαπῶ, Κολόμβια!...

Ἀλλ' ἐκεῖνη... ἴσως τώρα θὰ μὲ περιφρονῇ!»

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ μὲς Νέβιλ προσεπάθησε νὰ ἀποσύρῃ τὴν χεῖρά της· ἀλλὰ δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἀποσπάσῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν χεῖρα τῆς Κολόμβας, ἡ ὁποία, ἂν καὶ μικρὰ καὶ εὐμορφος, εἶχεν ὅμως δύναμιν, ἥς δεῖγματὰ τινὰ εἶδομεν ἤδη.

«Νὰ σὰς περιφρονῇ! ἀνεφώνησεν ἡ Κολόμβια. Ὑστερα ἀπὸ ὅσα ἐκάμετε... Ἐξ ἐναντίας σὰς ἐπαινεῖ... Ἄ Ὅρσο! πολλὰ εἶχα νὰ σοῦ εἰπῶ δι' αὐτήν.»

Ἡ χεῖρ δὲν ἔπαυσε προσπαθοῦσα νὰ ἀπαλλαγῇ, ἀλλ' ἡ Κολόμβια τὴν ἔσυρε πάντοτε πλησιέστερα πρὸς τὸν Ὅρσο.

«Ἀλλ' ὅμως, εἶπεν ὁ τραυματίας, διατί νὰ μὴ ἀπαντήσῃ;... Μίαν γραμμὴν μόνον νὰ ἔγραψε, καὶ ἐγὼ θὰ τὴν χαριστούμην.»

Ἐλκύουσα διηνεκῶς πρὸς ἑαυτὴν τὴν χεῖρα τῆς μὲς Νέβιλ, ἡ Κολόμβια κατάρθωσε τέλος νὰ τὴν θέσῃ εἰς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ της. Τότε δὲ παραμερίσασα αἰφνης καὶ ἀνακαγγάσασα, «Ὅρσο, ἀνεφώνησε, προσοχὴ μὴ εἴπῃς κακὸν λόγον διὰ τὴν μὲς Λυδίαν, διότι εἰξεύρει κάλλιστα τὰ κορρικανικά.»

Ἡ μὲς Λυδία ἀπέσυρε παραχρῆμα τὴν χεῖρα αὐτῆς, ψιθυρίσασα ἀκαταλήπτους τινὰς λέξεις. Ὁ Ὅρσο ἐνόμισεν ὅτι ὠνευρετο.

«Σεῖς ἐδῶ, μὲς Νέβιλ! Θεέ μου! πῶς ἐτολμήσατε; ὦ, πόσον εὐτυχῇ μὲ καθιστᾶτε!» Καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀνεγερθεὶς, προσεπάθησε νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτήν.

«Συνώδευσα τὴν ἀδελφὴν σας, εἶπεν ἡ μὲς Λυδία... διὰ νὰ μὴ ὑποπετεύσωσι ποῦ ὑπήγαγε... καὶ ἐπειτα ἤθελα καὶ ἐγὼ... νὰ βεβαιωθῶ... Δυστυχῶς... δὲν εἴσθε βλέπω καλὰ ἐδῶ.»

Ἡ Κολόμβια ἐκάθητο ὀπισθεν τοῦ Ὅρσο· τὸν ἀνεσήκωνε δὲ μετὰ προσυλάξεως, οὕτως ὥστε νὰ στηρίξῃ οὗτος τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της. Ὑποβαστάσασα δὲ διὰ τῶν χειρῶν τὴν κεφαλὴν του, ἔνευσε πρὸς τὴν μὲς Λυδίαν νὰ πλησιάσῃ. «Πλησιέστερα! πλησιέστερα! ἔλεγε· δὲν πρέπει ὁ ἀσθενὴς νὰ ἡμιλῇ πολὺ μεγαλοφώνως.» Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲς Λυδία ἐδίσταζεν, ἔλαβε καὶ πάλιν τὴν χεῖρά της καὶ τὴν ἐβίασε νὰ καθήσῃ τόσον πλησίον, ὥστε ἡ μὲν ἐσθῆς αὐτῆς ἤγγιζε τὸν Ὅρσο, ἡ δὲ χεῖρ της, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐκράτει, ἐστήριζετο ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ τραυματίου.

«Πολὺ ὠραία εἴμεθα τώρα, εἶπεν ἡ Κολόμβια φαιδρῶς. Δὲν εἶναι ἀλθθαι, Ὅρσο, πῶς εἶναι ἐξαιρετὰ νὰ μὲν κανεὶς ἐξω εἰς τὸ μακίς, ὅταν ἄλλιστα ἡ νύκτα εἶναι τόσον ὠραία καθὼς ἀπόψε;

— ὦ, καὶ! Τί ὠραία νύξ! εἶπεν ὁ Ὅρσο. Ποτέ δὲν θὰ τὴν λησμονήσω!

— Πόσον θὰ ὑποφέρετε! εἶπεν ἡ μὲς Νέβιλ.

— Δὲν ὑποφέρω πλέον, εἶπεν ὁ Ὅρσο, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἀποθάνω ἐδῶ.» Καὶ ἡ δεξιὰ χεῖρ αὐτοῦ ἐπλησίαζε πρὸς τὴν τῆς μὲς Λυδίας, ἣν ἡ Κολόμβια ἐκράτει διαρκῶς.

«Πρέπει ὅμως ἐξ ἁπαντος νὰ σὰς μεταφέρωσι εἰς κἀνὲν ἄλλο μέρος, ὅπου νὰ ἤμπορῆτε νὰ εὐρητε περιποίησιν, κύριε Δέλλα Ρέββια, εἶπεν ἡ μὲς Νέβιλ. Δὲν θὰ μοῦ ἐρχεται πλέον ὕπνος, ἀφ' οὗ σὰς εἶδα νὰ κοιτᾶσθε τόσον κακὰ... ἐπάνω εἰς τὰ βουνά...»

— Ἄν δὲν ἐφοβοῦμην μήπως σὰς συναντήσω, μὲς Νέβιλ, θὰ ἐδοκίμαζα νὰ ἐπιστρέψω εἰς Πετρανέραν καὶ νὰ προσέλθω ἀυθόρμητως εἰς τὰς ἀρχάς.

— Ἄ! καὶ διατί ἐφοβεῖσθε μὴ τὴν συναντήσετε, Ὅρσο; ἠρώτησεν ἡ Κολόμβια.

— Σὰς παρήκουτα, μὲς Νέβιλ... καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ σὰς ἀτενίσω κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν.

— Εἰξεύρετε, μὲς Λυδία, ὅτι ὁ ἀδελφός μου κάμνει πᾶν ὅτι σεῖς θελήσετε; εἶπεν ἡ Κολόμβια γελάσασα. Δὲν σὰς ἀφίνω πλέον νὰ τὸν ἴδῃτε.

— Ἐλπίζω, εἶπεν ἡ μὲς Νέβιλ, ὅτι ἡ ἀτυχὴς αὐτὴ ὑπόθεσις θὰ καθαρισθῇ, καὶ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου δὲν θὰ ἔχετε πλέον τίποτε νὰ φοβηθῆτε... Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ, ἂν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας μάθωμεν ὅτι σὰς ἀπεδόθη δικαιοσύνη, καὶ ὅτι ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀθωότης καθὼς καὶ ἡ ἀνδρεία σας.

— Ἀναχωρεῖτε, μὲς Νέβιλ! μὴ λέγετε ἀκόμη τοῦτο!

— Τί νὰ γείνη... ὁ πατέρας μου δὲν ἤμπορεῖ νὰ κυνηγῇ πάντοτε... Θέλει νὰ φύγωμεν.»

Ἡ χεῖρ τοῦ Ὅρσο, ἥτις ἤγγιζε τὴν τῆς μὲς Λυδίας, κατέπεσε καὶ ἐπεκράτησε πρὸς στιγμὴν σιγῇ.

«Μπᾶ! ὑπολαβοῦσα εἶπεν ἡ Κολόμβια, δὲν θὰ σὰς ἀφήσωμεν νὰ φύγετε τόσον γρήγορα. Ἐχομεν ἀκόμη τόσα πράγματα νὰ σὰς δεῖξωμεν εἰς τὴν Πετρανέραν... Καὶ ἐπειτα μοῦ ὑπεσχέθητε νὰ ζωγραφήσετε τὴν εἰκόνα μου καὶ ἀκόμη οὐτε ἀρχίσατε... Καὶ ἐγὼ πάλιν σὰς ὑπεσχέθηκα νὰ σὰς κάμω μίαν *serenata* μὲ ἑβδομηῆντα πέντε στροφάς... Ἐπειτα... Ἀλλὰ τί ἔπαθε ὁ Μπρούσκος καὶ μουγκρίζει;... Νὰ καὶ ὁ Βρανδολάτσο ποῦ τρέχει ἀπὸ πίσω του... Ἄς ἴδω τί τρέχει.»

Καὶ παραχρῆμα ἐγερθεῖσα ἀπέθεσεν ἐλευθέρως τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὅρσο ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μὲς Νέβιλ καὶ ἔτρεξε νὰ φθάσῃ τοὺς φυγόδικους.

Ἐκπλαγείσα πῶς διότι εὐρήθη οὕτω ὑποβαστάζουσα εὐεῖδῃ νέον, μόνη μετ' αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ μακίς, περιέστη εἰς ἀπορῆαν περὶ τοῦ πρακτεῦ, διότι ἂν ἀποτόμως ἀπεσύρετο ἐφοβεῖτο μὴ βλάβῃ τὸν τραυματίαν. Ὁ Ὅρσο ὅμως ἀφῆκεν ἀυθόρμητως τὸ εὐχάριστον στήριγμα, ὑπὲρ ἡ

ἀδελφή του τῷ παρόσχε, καὶ στηριχθεὶς ἐπὶ τοῦ δεξιῦ βραχίονος· αὐτῷ λοιπὸν ἀναχωρεῖτε ἐντὸς ὀλίγου, μὴς Λυδία; εἶπεν οὐδέποτε ἐσκέφθην, ὅτι θὰ παρεστίνετε τὴν διαμονήν σας εἰς τὸν ἄθλιον τοῦτον τόπον... καὶ ὅμως ἀφ' οὗτου ἤλθατε ἐδῶ... ὑποφέρω πολὺ περισσότερον, συλλογιζόμενος, ὅτι πρέπει νὰ σᾶς ἀποχαιρετίσω... Εἶμαι πτωχὸς ὑπολογαγός... δὲν ἔχω μέλλον... καὶ τώρα μάλιστα εἶμαι φυγόδικος... Τί κατὰλληλος ἐκλογὴ εὐκαιρίας, μὴς Λυδία, διὰ νὰ σᾶς ὁμολογήσω ὅτι σᾶς ἀγαπῶ... ἀλλ' εἶναι βεβαίως ἡ μόνη περίστασις, κατὰ τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ εἶπω, καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι εἶμαι ὀλιγώτερον δυστυχῆς τώρα, ὅπου ἐλάφρυσά τὴν καρδίαν μου.»

Ἡ μὴς Λυδία ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν, ὡσεὶ μὴ ἐπὶ τὸ σκότος νὰ ἀποκρύψῃ τὸ ἐρύθημα τοῦ προσώπου της. «Κύριε Δέλλα Ρέββια, εἶπε διὰ φωνῆς ὑποτρεπούσης, μήπως θὰ ἤρχομαι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, ἄν...» Καὶ ταῦτα λέγουσα ἔθετεν εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ὀρσο τὸ αἰγυπτιᾶκόν περιάπτον. Ἐπειτα δὲ καταβαλοῦσα πολὺν ἀγῶνα, ὅπως ἀναλάβῃ τὸ σύνθημα αὐτῆς εὐτράπελον ἦθος: «Δὲν κάμνετε καθόλου καλὰ, κύριε Ὀρσο, νὰ ἠμιλῆτε τοιοῦτοτρόπως... Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μακίς, περικυκλωμένη ἀπὸ τοὺς φυγοδικούς σας, εἰξεύρετε πολὺ καλὰ πῶς δὲν θὰ τολμῆσω νὰ δεῖξω δυσἀρέσκειαν ἐναντίον σας.»

Ὁ Ὀρσο ἐκινήθη, ὅπως ἀσπασθῆ τὴν ἀποδοῦσαν αὐτῷ τὸ περιάπτον χεῖρα· ἐπειδὴ δὲ ἡ μὴς Λυδία ἀπέσπυρεν αὐτὴν ὡπασσὺν ταχέως, ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν ἔπεσε καὶ ἐπλάκωσε τὸν πληγωμένον βραχίονά του. Ἀκουσίως τῷ διέφυγε γογγυσμὸς ὀδύνης.

«Ἐκτυπήσατε, φίλε μου; ἀνεφώνησεν ἡ μὴς Λυδία ἀνεγείρσας αὐτὸν ἐγὼ πταῖω! συγχωρήσατέ με...» Συνωμίλησαν οὕτω ἐπὶ τινα ὥραν, ταπεινῆ τῆ φωνῆ καὶ ἐγγύτατα ἀλλήλων ὄντες. Ἡ δὲ Κολόμβια, δρομαίως ἐρχομένη, εὔρεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ θέσει, ὅπου τοὺς εἶχεν ἀφήσῃ.

«Οἱ εὐζωνοὶ! ἐκράυγασε. Ὀρσο, προσπάθησε νὰ σηκωθῆς καὶ νὰ βαδίσης· νὰ σὲ βοηθήσω καὶ ἐγώ.»

— Ἀφῆτέ με, εἶπεν ὁ Ὀρσο. Εἶπέ εἰς τοὺς φυγοδικούς νὰ φύγουν... ἄς μὲ συλλάβουν, ὀλίγον μὲ μέλει. Ἀλλὰ πάρε γρήγορα τὴν μὴς Λυδίαν. Δι' ὄνομα τοῦ θεοῦ νὰ μὴ τὴν ἴδῃ κανεὶς ἐδῶ!

— Δὲν σᾶς ἀφίνω, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο, ἐλθὼν μετὰ τὴν Κολόμβαν. Ὁ λογίας τῶν εὐζώνων εἶναι ἀναδεξιμὸς τοῦ δικηγόρου· ἀντὶ νὰ σᾶς συλλάβῃ, θὰ σᾶς σκοτώσῃ, καὶ ἔπειτα θὰ εἶπῃ πῶς δὲν τὸ ἔκκαμε ἐπίτηδες.»

Ὁ Ὀρσο προσεπάθησε νὰ σηκωθῆ, καὶ ἔκαμε μάλιστα ὀλίγα βήματα· ἀλλ' ἔπειτα

σταθεῖς: «Δὲν ἠμπορῶ νὰ περιπατήσω, εἶπε. Φύγετε σῆς· ὑγιαίνετε, μὴς Νέβιλ! δότε μοὶ τὴν χεῖρά σας καὶ χαίρετε!»

— Δὲν θὰ σᾶς ἀφήσωμεν! ἀνεφώνησαν ἀμφοτέραι αἱ γυναῖκες.

— Ἄν δὲν ἠμπορεῖτε νὰ περιπατήσητε, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο, θὰ σᾶς σηκώσω εἰς τὴν βράχιν μου. Ἐμπρός, κύριε ὑπολογαγέ, καρδιά! Ὅθι προφθάσωμεν νὰ τὰ πρυμνίσωμεν ἀπὸ τὴν βεμματιά, ἐκεῖ πίσω. Ὁ κύριος παπᾶς δὲν θὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ μείνουν ἀργοὶ οἱ εὐζωνοὶ.

— Ὅχι, ἀφῆτε με, εἶπεν ὁ Ὀρσο ἐξαπλωθεὶς κατὰ γῆς. Διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, Κολόμβια, πάρε τὴν μὴς Λυδίαν καὶ φύγετε.

— Κυρὰ Κολόμβια, εἶσαι χειροδύναμη, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο· ἄδραξέ μου τὸν ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ ἐγὼ τὸν πιάνω ἀπὸ τὰ πόδια. Ἔτσι! ἔμπρός, μάρς!

Οὕτω φέροντες τὸν Ὀρσο, καίπερ διαμαρτυρούμενον σφόδρα, ἔτρεχον δρομαίως· ἡ μὴς Λυδία ἠκολούθει αὐτοὺς, περιφοβός, ὅτε ἠκούσθη εἰς πυροβολισμὸς καὶ μετὰ τοῦτον πέντε ἢ ἕξι ἀλλεπάλληλοι. Ἡ μὴς Λυδία ἀφῆκε κραυγὴν τρόμου, ὅτε δὲ Βρανδολάτσο βλασφημήσας ἐδιπλασίασε τὴν ταχύτητα τοῦ δρόμου του, καὶ τὸ παράδειγμα τούτου μιμουμένη ἡ Κολόμβια ἔτρεχε διὰ τοῦ μακίς, μὴ προσέχουσα εἰς τοὺς κλάδους, τοὺς μαστιζόντας τὸ πρόσωπόν της ἢ σχίζοντας τὴν ἐσθῆτα αὐτῆς.

«Σκύψε, σκύψε, ἀγαπητή μου, ἔλεγε πρὸς τὴν σύντροφόν της, μὴ σᾶς ἐπιτύχῃ κἀμμία σφαῖρα.» Ἐβάδισαν ἢ μάλλον ἔτρεξαν οὕτω πεντακόσια περίπου βήματα, ὅτε ὁ Βρανδολάτσο εἶπεν ὅτι δὲν ἀντίειχε πλέον καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς, μετ' ὅλας τὰς παρορμήσεις καὶ τὰς μομφὰς τῆς Κολόμβιας.

«Ποῦ εἶναι ἡ μὴς Νέβιλ;» ἠρώτησεν ὁ Ὀρσο. Ἡ μὴς Νέβιλ, τρομάξασα ἐκ τῶν πυροβολισμῶν, ἐμποδιζομένη ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ μακίς, ταχέως ἔχασε τὰ ἴχνη τῶν φυγάδων, καὶ ἀπομονωθείσα περιέστη εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν καὶ ἀγωνίαν.

«Ἐμμεῖνε πίσω, εἶπεν ὁ Βρανδολάτσο, ἀλλὰ δὲν ἐγάρθῃ αἱ γυναῖκες εὐρίσκονται εὐκολα. Καλὲ δὲν ἀκούτε, Ὀρσο Ἀντώνη, τί κρότου ποὺ κάνει ὁ παπᾶς μετ' ὅ τοῦφέκι σας; Τὸ κακὸν εἶναι πῶς μετ' ὅ σκοταδι δὲν βλέπει κανεὶς νὰ σημαδέψῃ καὶ πᾶνε χαμιμένες ἢ τουφεκίαις.»

— Στ! ἀκούω πάτημα ἀλόγου, εἶπεν ἡ Κολόμβια· ἐγλυτώσαμεν.»

Καὶ ἀληθῶς εἰς ἵππος, βόσκων ἐν τῷ μακίς καὶ τρομάξας ἐκ τῶν πυροβολισμῶν, ἐπλησίαζε πρὸς αὐτοὺς.

«Τὴν ἐγλυτώσαμεν!» ἐπανέλαθεν ὁ Βρανδολάτσο. Καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ ὁ φυγόδικος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς Κολόμβιας, ἔτρεξε πρὸς τὸν

ἵππον, ἤρπασεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς χαίτης, καὶ κατασκευάσας διὰ σχοινίου φορβιὰν ἐπέρασεν αὐτὴν εἰς τὸ στόμα τοῦ ζῆου. «Ἄς δώσωμε τώρα εἶδῃσιν καὶ ἔς τὸν παπᾶ,» εἶπεν. — Ἐσῦριξε δὲ, ἄλλος δὲ ἀσθενῆς συριγμὸς ἠκούσθη μακρόθεν, ὡς ἀπόκρισις εἰς τὸ σύνθημα, καὶ ἡ βροντερὰ φωνὴ τοῦ Μαντωνίου τουφεκίου δὲν ἠκούσθη πλέον. Τότε ὁ Βρανδολάτσο ἐπήδησε ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἡ δὲ Κολόμβια ἔβαλε τὸν ἀδελφὸν της ἐμπροσθεν τοῦ φυγοδικίου, ὅστις διὰ τῆς μιᾶς μὲν χειρὸς ἐσφιγγεν αὐτὸν δυνατὰ, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας ὠδηγεῖ τὸν ἵππον. Καίτοι διπλοῦν βασταζῶν φορτίον ὁ ἵππος, κεντηθεὶς ὑπὸ δύο σφοδρῶν λακτισμάτων εἰς τὴν κοιλίαν, ἐκίνησε δρομαίως καὶ κατῆλθε καλπάζων ἀποτομωτάτην κλιτῶν, ἔνθα πᾶς ἄλλος ἵππος, πλὴν τῶν κορσικανικῶν, θὰ κατεκρημνίζετο ἐκατοντάκις.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

(Συνέχεια, βλ. σ. 134)

Ἀγνοοῦμεν πόθεν λαβὼν ὁ Α. Π. Βρετὸς ἐσημείωσεν ἐν τῇ Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ ὅτι ἡ ἐφημερίς *Ἑλληρικὸς Τηλέγραφος* ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ἐν ἔτει 1811, ἀναγράφων ὡς ἔπεται τὴν ἐπιγραφὴν αὐτῆς, «*Ἑλληρικὸς τηλεγράφος*, ἡ περιοδικὴ ἐφημερίς πολιτικῆ, φιλολογικῆ τε καὶ ἐμπορικῆ ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου, ἐν Βιέννῃ 1811, παρὰ Ἀντ. Στράου, εἰς 4ον.» Ἐκ τούτων πλανηθεὶς ὁ Μ. Παρανίκας, ἐσημείωσεν ἐν τῷ σχεδιάσματι αὐτοῦ τὸ 1811 ἀρχὴν ἐκδόσεως τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου*, οὗ τὴν ἵδρυσιν, πάντως ἐκ παραδρομῆς, ἀνεβίβασεν εἰς τὰ 1810 ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης ἐν τῇ *Καλλιόπῃ*. Ὁ μαρκήσιος ὅμως Queux de Saint Hilaire ἀντιγράφας τὸν Brunet de Presle, ἀκριβῶς μὲν ὠρίσεν ἀρχὴν ἐκδόσεως τοῦ *Τηλεγράφου* τὸ 1812, ἀλλ' ὑπέπεσεν εἰς τὴν αὐτὴν καὶ ὁ Α. Π. Βρετὸς πλάνην ὡς πρὸς τὸν ἵδρυτὴν τοῦ φύλλου τούτου, καὶ διέστρεψε τὸ ὄνομα τοῦ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐκ τῶν συντακτῶν, εἶτα δὲ καὶ ἐκδότου τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου*, μεταποιήσας τὸ ὄνομα τοῦ Δημητρίου Ἀλεξανδρίδου ἱατροῦ, εἰς *Ἄντ. Ἰτραοῦς*.

Ἡ πλάνη αὕτη τοῦ Α. Π. Βρετοῦ οὐδαμῶς ἄλλως ἐξηγεῖται, ἀλλ' ἢ διὰ τῆς συνταυτίσεως τοῦ *Ἑλλ. Τηλεγράφου*, μετὰ τῶν *Εἰδήσεων* διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, ἐφημερίδος ἱδρυθείσης ἐν Βιέννῃ τῇ α' ἰουλίου 1811, καὶ ἐπὶ ἐξάμηνον βιωσάσης, παρασχούσης δὲ τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὸν *Ἑλλ. Τηλέγραφον*, καθ' ἃ πιστοποιεῖ ὁ Μ. Δ. Σχινᾶς, ἐν *Ἐρμῇ τῷ Λογίῳ* [σελ. 375

τοῦ 1812], γράφων, «τὸ αὐτὸ ἔτος (1811) ἀπὸ α' ἰουλίου ἔλαβεν ἀρχὴν νὰ ἐκδίδεται ἀπὸ ἀνώνυμον ὁμογενῆ, καὶ ἔπαυσεν εἰς ἐξαμηνίας διάστημα πολιτικῆ ἐφημερίδος Γραικικῆ, μὲ ἐπιγραφὴν, *Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη*, ἀλλ' ἡ παῦσις αὕτη ἐπροξένησεν ἴσως τὴν ἐκδοσιν τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου*, καὶ διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ λυπώμεθα δίκαιον εἶναι νὰ χαίρωμεν.»

Τῶν *Εἰδήσεων* οὐδαμῶς μνημονεύουσιν ὅτε Ἀθανάσιος Σταγειρίτης καὶ οἱ Α. Π. Βρετὸς καὶ Μ. Παρανίκας, περιττὸν πιθανῶς λογισάμενοι τοῦτο καὶ σκεψάμενοι ὅτι, ἀφ' οὗ ἐμνημόνευσαν τοῦ ἐπικρατήσαντος ὀνόματος τῆς ἐφημερίδος ταύτης, περιττὴ ἦν ὄλως ἡ ἀπομνημόνευσις τοῦ πρώτου ὀνόματος ὑφ' ἧ αὕτη ἱδρύθη.

Ἀλλὰ τίς ἦν ὁ τῶν *Εἰδήσεων* ἱδρυτὴς; Τοῦτο δυσδιάλυτον ἐκ τῶν γραφομένων τοῦ Ἀθ. Σταγειρίτου, ἀκατὰ τὸ 1811 ἐξέδωκεν ὁ πανοσιώτατος κύριος Ἀνθίμος Γαζῆς τὸν ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ πανοσιωτάτου κυρίου παπᾶ Θεοκλήτου καὶ κυρίου Κωνσταντίνου Κοκκινάκη ἐκδιδόμενον *Λόγιον Ἐρμῆν*. Κατὰ δὲ τὸ 1810 (γρ. 1812) ἐξέδωκεν ὁ ἐλλογιμώτατος κύριος Εὐφρόνιος Πωποβίχ ἄλλην πολιτικὴν, ἣν ἔλαβε μετ' ὀλίγον ὁ ἐξοχώτατος κύριος Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, καὶ ἐκδίδει αὐτὴν ἔτι, εἰς πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν διηρημένην, καὶ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου* ἐπιγραφομένην, ὡς ὑπεμφαίνεται, μάλιστα διὰ τοῦ πρὸς ταῦτα συνδυασμοῦ τῶν γραφομένων τοῦ Σχινᾶ, ἱδρυτῆς τῶν *Εἰδήσεων* ὁ Εὐφρόνιος Πωποβίχ, ὅστις ἀπὸ μετροπροσόνην ἠθέλησε νὰ κρύψῃ τὸ ὄνομα του.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς βουλῆς κατέχει δύο τόμους τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου*· δυστυχῶς ὅμως τοῦ μὲν λείπουσιν οἱ τέσσαρες, τοῦ δὲ οἱ ἐξ πρώτοι ἀριθμοὶ, ὅθεν δὲν δυνάμεθα, ἐξ αὐτοῦ λαβόντες, νὰ βεβαιώσωμεν ἂν ἡ συγχώνευσις ἐγένετο, καὶ ἐξηγήσωμεν τοὺς λόγους δι' οὓς ἐξ *Εἰδήσεων* διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη εἰς *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου* ἡ ἐφημερίς αὕτη μετωνομάσθη.

Ἦπερ ἐκατέρας τῶν ὑποθέσεων τούτων, τούτεστι τῆς συγγενείας καὶ ἀλληλουχίας ἢ μὴ τῶν *Εἰδήσεων* καὶ τοῦ *Τηλεγράφου* ἐνδείξεις παρέχει ἡμῖν ὁ *Τηλέγραφος*. Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 104 φύλλον αὐτοῦ τῆς 29 Δεκεμβρίου 1812 κλείει διὰ τῶν λέξεων, «τέλος τῆς πρώτης ἐνιαυσίου περιόδου τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου*,» δι' ὧν ἠρίζεται μὲν ἐμφανῶς ὁ χρόνος τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, ὑπεμφαίνεται δὲ ἔλλειψις συναφείας αὐτοῦ πρὸς τὰς *Εἰδήσεις*, ἀναφανείσας, καθ' ἃ προείπομεν, τῇ α' ἰουλίου τοῦ 1811· συνάμα ἐν τῇ ἀγγελίᾳ περὶ ἐκδόσεως τοῦ *Ἑλληρικῶν Τηλεγράφου* καθ' ἑκάστην, τῇ ἐκτυπωθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 91 φύλλῳ τῆς 12 νοεμβρίου 1812, ῥητῶς ἀναγράφεται ὅτι ἀρχὴν οὗτος ἔλαβε τῇ

1 Ιανουαρίου 1812, οὕτω δὲ ἐμμέσως ἀποκρούεται ἡ συναφεια αὐτοῦ μετὰ τῶν *Εἰδήσεων*, ὧν ἐν τοῦλάχιστον φύλλον ἂν διεσώζετο, ἠδυνάμεθα πάντως ἐξ ἀντιπαραβολῆς καὶ συγκρίσεως τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς συγγενείας καὶ συναφείας ἢ μὴ τῶν δύο τούτων φύλλων. Ἄφ' ἑτέρου ἐκ τῆς ἐν ἔτει 1818, ὅτε καὶ τὴν ἐκδόσιν ἀνέλαβεν ὁ Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, μετατροπῆς τοῦ τίτλου τοῦ *Τηλεγράφου*, εἰς «**Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος ἢ Εἰδήσεις διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, πολιτικῆς, φιλολογικῆς τε καὶ ἐμπορικῆς ἐφημερίδος**» ὃν διετήρησεν ἄχρις ἐσχάτων, ἐμφαίνεται συγγένεια τοῦ *Τηλεγράφου* καὶ τῶν *Εἰδήσεων* καὶ ὑπεμφαίνεται ἰδρυτῆς τῶν ἐν ἔτει 1811 *Εἰδήσεων διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη* ὁ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, ὁ πρὸ τοῦ 1807 μέλος ἀντεπιστέλλον γενόμενος τῶν ἐν Ἰέννῃ ἐταιριῶν τῆς τε Ὀρυκτολογικῆς καὶ φυσικῆς, καὶ ὅς, δεινὸς σύναμα Ἀσιανολόγος τυγχάνων, τῷ μὲν 1807 ἐξέδοτο ἐν Βιέννῃ εἰς 8ον ἀραβιστί καὶ ἑλληνιστί Ἀμπουλφέδα Ἰσμαήλ, β. σιλέως Ἀπαμείας ἐκ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων, περιγραφῆν Χορασμίας, Μαουαρνάχρης, Ἀραβίας, Αἰγύπτου, Περσίδος, ἔτι δὲ τῆς Περσικῆς καὶ Ἐρυθρᾶς θαλάσσης», κατὰ τὸ ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ τῆς Βιέννης βιβλιοθήκῃ χειρογραφον, τὴν προκαλέσασαν ἐπίκρισιν τοῦ ἀσιανολόγου Sacy, ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ ἐνυπόγραφος καὶ γαλλιστί διὰ τοῦ *Τηλεγράφου* (ἐν τοῖς ἀριθμ. 13, 14 καὶ 15) ἀπάντησις τοῦ πολυμαθοῦς ὁμογενοῦς ἱατροῦ, τῷ δὲ 1811 ἐξέδοτο γραμματικὴν τῆς Τουρκικῆς γλώσσης ἐξ 156 σελίδων ἀπαρτιζομένην, καθ' ἃ πληροφοροῦμεθα ἐκ τῆς ἐν τῷ 5 ἀριθμῷ τοῦ *Τηλεγράφου* ἀπαντώσης προκηρύξεώς του περὶ ἐκδόσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος Ἑλληνοτουρκικοῦ καὶ Τουρκοελληνικοῦ λεξικοῦ.

Ἀρκούμενοι ἐξ ἀνάγκης εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀναφορικῶς ταῖς *Εἰδήσεις* τοῦ 1811, ἐνδιατρίβωμεν λεπτομερέστερον πῶς εἰς τὰ τοῦ *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου*, ἵνα γνωριμωτέραν καταστήσωμεν τὴν πρώτην ἐπὶ χρόνον πῶς μακρὸν βιώσασαν ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, ἧς ἡ βιβλιοθήκη τῆς βουλῆς κατέχει δύο, οὐχὶ ἄρτια, σώματα τοῦ ἀ' ἔτους, ἐν σῶμα τοῦ 1813, ἐν οὐχὶ ἄρτιον τοῦ 1817, ἐν ὁμοίον τοῦ 1818, ἐν ἐπίσης ὁμοίον τοῦ 1820, ὀλίγα φύλλα τῶν μηνῶν Ἰανουαρίου καὶ φεβρουαρίου τοῦ 1821, τὸ βον' ἐξάμηνον τοῦ 1828 καὶ τὸ ἀ' ἐξάμηνον τοῦ 1829*.

Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἐπεγεγράπτο μὲν, ἀ*Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος*, ἢ περιοδικὴ ἐφημερίς, πολιτικῆ, φιλολογικῆς τε καὶ ἐμπορικῆς, ἀδεία καὶ προνομίῃ καίσαροβασιλικῇ, ἐξεδίδετο δὲ ἐν Βιέννῃ

δις τῆς ἐβδομάδος κατ' ἀρχάς, «τρίτη δηλ. καὶ παρασκευῆ», ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἄντ. Στράους εἰς 4ον, καὶ ἐτιμᾶτο «τὸ ἐξάμηνον 13 φιορ. νεοχάρκτα Βιέννης, ὁμοῦ μὲ τὰ ἐξοδα τῆς πόστας.»

Τῇ 11 αὐγούστου τοῦ 1812 ὁ Μ. Δ. Σχινᾶς ἐπιθεωρῶν τὴν ἐφημερίδα ταύτην (ἐν *Ἐρμῇ τῷ Λογίῳ* τευχ. τῆς 15 δεκεμβρ. 1812 σελ. 370-376) ἔγραψεν, ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐπιγραφὴν *Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος* ἂν ἀρχίσωμεν, εὐρίσκομεν ὕλην νὰ ἐπαινεῶμεν τὴν φιλοκαλίαν τοῦ ὁμογενοῦς ἐκδότου. Τὸ δεύτερον τῆς ἐπιγραφῆς μέρος, ἢ *περιοδικὴ ἐφημερίς, πολιτικῆ, φιλολογικῆς τε καὶ ἐμπορικῆς*, μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ πρόθεσις τοῦ ἐκδότου ἦτον καὶ εἶναι ὄχι μόνον πολιτικᾶς ἀγγελίας νὰ μᾶς κοινοποιῇ, ἀλλὰ νὰ μᾶς τέρπη καὶ μὲ φιλολογίας, καὶ νὰ μνηνῆ εἰς τοὺς ἐμποροῦς μας τὰς εἰς αὐτοὺς ἀναγκαίας ἐμπορικᾶς εἰδήσεις ἢ ἀνάγκωσις ὁμοῦ τῶν ἐκδιδομένων φύλλων δεικνύει ὅτι πρῶτος καὶ κυριώτερος τοῦ ἔργου σκοπὸς εἶναι τὰ πολιτικὰ νέα. Ἡ λαμπρότης τῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων, αἱ περιεργοὶ ἀγγελίαι, τὰς ὁποίας σπεύδει νὰ μᾶς μνηνῆ, ἀρῶμενος αὐτὰς ἀπὸ καθαρᾶς πηγᾶς, τὰς ἐχέγουστέρας τῶν εὐρωπαϊῶν αὐτῶν ἐφημερίδας, ἢ μετρία τιμῆ, τὴν ἥποιον διώρισε, καὶ ἡ φιλοτιμία του νὰ φαίνεται πιστὸς εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, ταῦτα πάντα αὐξάνουσι τὴν ὑπόθεσιν τῶν ἐπικίνων μας. Ἡ ἐκδοσις γίνεται εἰς Βιένναν τῆς Αὐστρίας ἀπὸ τὸν τυπογράφον Ἀντώνιον Στράους ἢ γεωγραφικῆ ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα θείας τῆς Βιέννης, τὴν ἥποιον προέκρινεν ὁ ἐκδότης ἀπὸ τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης μέρη εἶναι ἐπιτηδεῖα εἰς τὸ νὰ λαμβάνωμεν διὰ τοῦ *Τηλεγράφου* μας τὰς ἀγγελίας ταχύτερον παρὰ διὰ τῶν λοιπῶν ἀλλογλώσσων ἐφημερίδων. Δις τῆς ἐβδομάδος, τρίτην καὶ παρασκευῆν, ἐκδίδεται ἀνὰ φύλλον τετάρτου μεγέθους, εἰς χαρακτήρα λόγου καθαρὸν τρόπον τινὰ ἀπὸ ξένους ἰδιωτισμοὺς, λέξεις καὶ φράσεις. Μηδ' ὁ λόγιος ἐκδότης, εἶμαι βέβαιος, ἀρνεῖται τινὰς μικρὰς ἀτελειότητας τῆς ἐφημερίδος του, ὁποῖαι πάντοτε συμβαίνουσιν εἰς τὰς πρώτας ἐγχειρήσεις περὶ τούτων δὲν ἔπρεπε καὶ ν' ἀναφέρω, ἂν δὲν ἦτον κίνδυνος μὴ νομισθῶ πανηγυριστῆς προκατελημμένος ἀπὸ σχέσιν τινά, ἐνῶ μὴδὲ γνωρίζω τὸν ἄνδρα, διότι ἀπὸ μετριοπροσύνῃν ἠθέλησε νὰ κρύψῃ τὸ ὄνομα του μῆτε ἱκανὸς ὁμοῦ νὰ τὰς ἀνακρίνω εἶμαι, μῆτε μὲ σκοπὸν τοιοῦτον ἔγραψα τὸ παρὸν ἄρθρον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐνδόμυχόν μου χαρὰν, ὅσην αἰσθανομαι, βλέπων τὴν σήμερον τὸ Γένος νὰ πλουτῇ καὶ φιλολογικῆν καὶ πολιτικῆν ἐφημερίδα, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι μὲ καιρὸν θέλομεν εἶχει τελειότερας.»

Ταῦτα κατ' αὐγούστου τοῦ 1812 ἔγραψεν ἐκ Βυζαντίου ὁ Μ. Δ. Σχινᾶς, ἀπροσωπώληπτον

ἐκφέρων κρίσιν περὶ τοῦ *Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου*, ἐνὸς τῶν κρατίστων ἑλληνικῶν φύλλων γεγονότος, οὕτινος ὁ ἐκδότης ἐπὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτοῦ ἀφῆρῶν, πρὶν ἢ ὁ *Τηλέγραφος* του συμπληρωσῆ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἔτος ἐσκέφθη νὰ μεταβάλῃ αὐτὸν εἰς ἡμερήσιον φύλλον, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 91 τῆς 12 νοεμβρίου 1812 φύλλῳ ἐδημοσίευσεν τὴν ἐπομένην εἰδήσιν, ἢ ἀγγελίαν.

«Ἀπὸ ἑλα τὰ φιλοπνημάτα, ὅσα ἀποβλέπουσιν εἰς φωτισμὸν καὶ αὔξησιν τῶν φώτων ἐνὸς ἔθνους καὶ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, κἀνὲν ἄλλο δὲν εἶναι τόσῳ προσφύστερον καὶ ἀρμολιώτερον, ὅσον μία ἐφημερίς καλῶς καὶ μετὰ κρίσεως ὀρθῆς διατασσομένη, πρᾶγμα ὁμολογούμενον καὶ εὐσπτον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀμβλυώτερον τὸν νοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅπου ὑπάρχουσι περισσότερα τοιαῦτα περιοδικὰ συγγράμματα ἢ ἐφημερίδες, ἐκεῖ βλέπομεν καὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο πλέον πεπαιδευμένον παρὰ τὰ λοιπὰ, καὶ ἐξυνοώτερον καὶ κοινωνικώτερον. Εἰς τοιαύτην ἐφημερίδα μανθάνει ἕκαστος, οἰοῦντοτε ταχματός ἢ ἐπαγγελέματος, καὶ τὴν πολιτικὴν ἐκάστου τόπου κατάστασιν, καὶ γεωγραφίαν καὶ πραγμάτων ἐφευρέσεις, καὶ ἀνακαλύψεις, καὶ ἐν γένει βελτιοῦται τὸ ἦθος, καὶ πλουτεῖ κατ' ὀλίγον ἀμοχθεῖ, καὶ κλιζῶν τρόπον τινὰ μὲ τῶν εἰδῶν πραγμάτων, ὥστε δύναται νὰ τὸς ἐφαρμόσῃ ὠφελίμως εἰς τὸν πολιτικὸν του βίον.

»Πρὸς τοῦτο τὸ τέλος ἀποβλέπουσα ἐπεχειρήθη καὶ ἡ γραικικὴ ἐφημερίς, ἀρχὴν λαβοῦσα ἀπὸ 1 Ἰαν. τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, καὶ ἐπιγραφομένη

Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος

ἢ

περιοδικὴ ἐφημερίς πολιτικῆ, φιλολογικῆς τε καὶ ἐμπορικῆς.

»Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τούτους μάλιστα τοὺς χρόνους, ὅτε τὰ νέα καθ' ἡμέραν ἐπισπυροῦνται, ὄχι μόνον ἦτον ἀδύνατον εἰς μίαν ἐφημερίδα, δις μόνον τῆς ἐβδομάδος ἐκδιδομένην, νὰ γίνηται μνεία φιλολογικῶν τε καὶ ἐμπορικῶν εἰδήσεων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ νέα μόλις ἐχρόνον ἐν περιλήψει, διὰ νὰ γείνη ὁ Ἑλληνοὶς καὶ ὁ Ἑλληνοὶς ἔργος κοινωφελέστερος καὶ πλείων μάλλον εἰς τὸ φιλότιμον καὶ φιλοκαλον τῶν Γραικῶν γένος, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1813, θέλει ἐκδίδεται καθ' ἡμέραν, πλὴν τῶν ἑορτῶν καὶ κυριακῶν, εἰς μιστὴν κόλλαν εἰς σχῆμα τέταρτον, καὶ εἰς τοιοῦτον χαρτίον λαμπρὸν καὶ τοιοῦτους ὠραίους νέους χαρακτήρας, ὥστε νὰ σεμνύνεται οἱ ὁμογενεῖς μου, ἔχοντες τοιαύτην ἐφημερίδα εἰς τὴν γλώσσαν των γραμμένην, οἷαν εὐρίσκουσι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ περτωσιμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη.

»Τὸ καθ' αὐτὸ τοῦ *Τηλεγράφου* ἀντικείμενον θέλει καταγίνεσθαι, καθὼς καὶ μέχρι τοῦδε, περὶ τὰ πολιτικὰ νέα τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτικωτάτου κόσμου, ὄχι μόνον ὅσον τὸ δυνατόν ἐντελῶς σφραγισμένα ἀπὸ αὐτὰς τὰς πηγὰς, ἀλλὰ καὶ νεώτατα ὅτι μάλιστα πολλάκις ὁμοῦ θέλει περιέχονται καὶ διάφοροι φιλολογικαὶ ἢ ἐμπορικᾶς εἰδήσεις ἀξιολόγοι, ἔθνογγραφαί, ἀνέκδοτα, καὶ ἄλλα ὅσα ἀποβλέπουσιν εἰς διδασκαλίαν. Τὸ ὕψος θέλει εἶναι μὲν εἰς τὴν ἡμετέραν τῶν Γραικῶν ὁμιλουμένην διάλεκτον, ὁμοῦ

ἐκκαθαρσμένον ὅσον τὸ δυνατόν ἀπὸ βαρβαρικᾶς λέξεις καὶ ἰδιωτισμοῦς.

»Ἡ δὲ τιμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου, ἂν καὶ πολὺν ἀπαιτήσαντος κόπον παρὰ τοῦ ἐκδότη καὶ ἐξοδα ὑπέρογκα διὰ τε τὸ συνεχὲς τῆς ἐκδόσεως, καὶ τὴν τιμὴν καὶ καθ' ἡμέραν σφραγίδα τοῦ χαρτίου, ὁμοῦ ἐπ' ἐλπίδι πολυπληθείας συνδρομητῶν, διορίζεται πολλὰ μετριοτάτη, ἦγουν δεκάοκτα τὸ φιορίνιον Βιέννης τὸ ἐξάμηνον ὁμοῦ μὲ τῆς πόστας τὰ ἐξοδα διὰ ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς καίσαροβασιλικῆς ἐπικρατείας καὶ Τουρκίας, ὅπου ἡ καίσαροβασιλικὴ πόστα πηγαίνει δις τῆς ἐβδομάδος εἴκοσι δὲ φιορίνια καὶ 30 κράττς τὸ ἐξάμηνον ὁμοῦ μὲ τῆς πόστας τὰ ἐξοδα, ὅπου ἡ πόστα πηγαίνει καθ' ἡμέραν, καὶ ἐπομένως οἱ λαμβάνοντες καθ' ἡμέραν τὸν *Τηλέγραφον* θέλουσι πληρῶναι τὸν χρόνον πέντε φιορίνια περισσότερον παρὰ τοὺς ἄλλους. Ἐκαστος συνδρομητῆς ἡμπορεῖ νὰ συνδράμῃ προπληρώνων τὴν ἐξαμηνιαίαν τιμὴν, ἢ εἰς τὴν ἐν ἐκάστῃ ἢ τῇ πλησιεστάτῃ πόλει εὐρισκομένην κίσαροβασιλικὴν πόσταν, ἢ πρὸς τὸν ἴδιον ἐν Βιέννῃ ἐκδότην διὰ μέσου τῶν φίλων.

»Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν νήσων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν παραλίων τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀγαπῶσι μὲν νὰ ἔχωσι τὸν *Τηλέγραφον*, δὲν ἔχουσι δὲ τὸν τρόπον νατὸν παραγγεῖλωσιν ἀμέσως εἰς Βιένναν, ἄς σταίλωσι τὰ ὀνόματά των εἰς τὸν ἐν Σμύρῃν ἡσορολογιωτάτων διδασκάλων κύριον Κωνσταντῖνον Κούμα, ὁμοῦ καὶ τὴν ἐτήσιον τιμὴν γροσίων ἐξήκοντα *) καὶ θέλουσι τὸν λαμβάνειν εἰς τὸ ἐρχόμενον 1813 ἔτος εἰς ὄνομα των, προσδιορίζοντες ὁμοῦ εἰς Σμύρῃν ἡ φίλους των, ὥστε νὰ λαμβάνουσι τὴν ἐφημερίδα παρὰ τοῦ ῥηθέντος φιλογενεστάτου κυρίου Κούμα.

»Προσκαλοῦνται δὲ οἱ συνδρομηταί, ὅταν παραγγέλωσι διὰ μέσου τῶν ἐδῶ φίλων τὴν ἐφημερίδα, νὰ παρακαλῶσιν αὐτοὺς, ἵνα παραγγέλωσιν αὐτὴν ἀμέσως πρὸς με καὶ ὄχι νὰ προσειδοποιῶνται τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς πόστας, καὶ προσειδοποιῶνται, ὅτι ἀπὸ 1 Φεβρ 1813, ὅσοι δὲν συνδράμωσιν ἐν καιρῷ, θέλουσι λαμβάνειν τὴν ἐφημερίδα μόνον ἀφ' ἧς ἡμέρας συνδράμωσιν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς προηγουμένας, διότι ὀλίγα μόνον ἀντίτυπα θέλουσι τυπωθῶσι περισσότερα τοῦ διωρισμένου τῶν συνδρομητῶν ἀριθμοῦ, καὶ ταῦτα θέλει παρκαυλάττονται διὰ τὰς νήσους καὶ τὰς ἀπωτάτω πόλεις Ἑλλάδος.

»Οἱ δὲ ἐν Βιέννῃ φιλογενεῖς συνδρομηταί προπληρῶναι τὸ ἐξάμηνον 15 φιορίνια.

»Καὶ ταῦτα μὲν ἐκρίθη εὐλόγον, ὡς φιλογενεῖς καὶ φιλόκαλοι τῶν Ἑλλήνων ἀπόγονοι καὶ φιλέλληνας, συντόμως νὰ προσειδοποιῆθῃ κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς ὑμῶν δὲ τὴν πρόθυμον καὶ πολυπληθῆ συνδρομὴν κρέμματα καὶ τὸν ἐκδότην νὰ ἐμψυχώσῃτε, καὶ τὴν ἐφημερίδα νὰ ἴδῃτε καθ' ἡμέραν ἐκδιδομένην ἀπαντα τὸν χρόνον, καὶ ὁσημέραι ἐπεξεργαστικώτερον τελειοποιουμένην, καὶ ἐν γένει ἀξίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ τῶν νῦν Ἑλλήνων ὀνομάτων.

»Ἐν Βιέννῃ τῇ 1 νοεμβρίου. (20 ὄκτ) 1812
ὁ ἐκδότης τοῦ Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου.
[*Ἐπειτα συνέλειξ.]

*) Ἄρα τὸ φιορίνιον ἐτιμᾶτο τότε γρ. 1 καὶ παράδες 26.

*) Ὁ σωζόμενος τελευταῖος ἀριθμὸς εἶνε τῆς 30 ἰουνίου 1829, αὐτὸν τοῦλάχιστον κατέχει ἡ βιβλιοθήκη τῆς βουλῆς.

Η ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

[Συνέχεια 18. σελ. 151.]

Θά μνημονεύσω ἐκ τοῦ μεσαιῶνος θαύματός τινος, περὶ οὗ ἐγένετο πολλάκις λόγος καὶ ὅπερ ἦτο γνωστὸν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἀνεγράφη δὲ πολλάκις μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐν τοῖς ἐδωδιμοῖς ἀπαντῶντος αἵματος. Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολιόρκει τὴν Τύρον, μάντις τις ἐθλάσεν ἄρτον, ἐξ οὗ ἔπεσαν σταγόνες αἵματος, οἱ δὲ οἰωνοσκοποὶ ἐρμηνεύσαντες τὸ θαῦμα εἶπον, ὅτι οἱ πολιορκούμενοι ἐμελλον νὰ χύσωσι τὸ αἷμα αὐτῶν παραδιδομένης τῆς πόλεως. Καὶ ὁ ἄζυμος ἄρτος λαμβάνει ἐρυθρὰς κηλίδας ἐν ταῖς ὑγραῖς ἐκκλησίαις. Ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος οἱ Ἰουδαῖοι ἐδιώκοντο πολλάκις, διότι οἱ χριστιανοὶ ἐνόμιζον, ὅτι οὗτοι ἐβασάνιζον τοσοῦτον τὰ ἄζυμα, ὥστε ἀπέσταζεν ἐξ αὐτῶν αἷμα! Ἐν τινι διωγμῷ Ἰουδαίων γενομένῳ ἐν Γερμανίᾳ τῷ 1296 ἀπώλοντο δεκακισχιλίοι, τῷ δὲ 1520 ἀληθῶς ἕνεκα τοῦ λεγομένου τούτου ἐγκλήματος ἐθανατώθησαν τριάκοντα καὶ ὀκτώ. Τὸ ἐν Βολσένφ θαῦμα ὅπερ ἐξωγράφησεν ὁ Ραφαήλ καὶ παρεκίνησε τὸν πάπαν Οὐρβανὸν τὸν Δ' νὰ καθιερώσῃ τὴν ἐορτὴν τῆς Μεταλήψεως, ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτὸ φυσικὸν φαινόμενον. Οἱ Ἰουδαῖοι πιστεύουσιν, ὅτι ἀπαξ τοῦ ἔτους πίπτει ἐξ οὐρανοῦ εἰς τὰ ἐδωδιμα αἷμα καὶ ὀνομάζουσι τούτο κοῦφα. Περὶ τοῖς Μωαμεθανοῖς κρατεῖ ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἐγεννήθη ἐξ αἵματος πεσόντος ἐξ οὐρανοῦ. Τῷ 1821 ἐν τινι γερμανικῇ πόλει συμπέσοντος νὰ γείνη ἐρυθρὸν τὸ ἄλευρον ὁ λαὸς ὑπέλαβεν τὸν μύλον μεμαγευμένον καὶ ἠπεῖλει νὰ καταστρέψῃ αὐτόν. Σφοδρὰς τις Γερμανὸς ἐνόμισεν αἴτιον τοῦ φαινομένου τούτου ἐρυθρὸν τινα μύκητα. Σήμερον γινώσκουμεν, ὅτι εἰς τὰ ὑγρά ἀλευρώδη γεννᾶται καὶ αὐξάνεται μικροσκοπικόν τι παρασιτον, ὅπερ ἐγὼ μὲν νομίζω μύκητα, ἄλλοι δὲ τις ὀνόμασε μονάδα τοῦ θαύματος. Ἐν πασιτούτοις μόνον ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη ἐρμηνεύει ὅσα κατὰ παράδοσιν λέγονται καὶ ὅσα οὐ μόνον φροβῶσι τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς φυσικοὺς διωγμοὺς, τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης ἀδυνατούσης νὰ σαφηνίσῃ αὐτὰ καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς πλάνης. Ὁμοίως δ' ἔχουσι καὶ τὰ τῶν φασμάτων καὶ τῶν μαγισσῶν.

Τί ἄλλο εἶνε ὁ διάβολος, ὃν φοβοῦνται πάντες οἱ ἄγριοι λαοὶ καὶ ὅστις ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος μέχρι τοῦ νῦν κατεπτύθη τοὺς ἀνθρώπους, ἢ τὸ ἀκατάληπτον κράτος τῆς φύσεως τὸ ἐκδηλούμενον διὰ τῆς ἀστραπῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ, διὰ τοῦ ἡλίου τοῦ καύσαντος τὴν χώραν, διὰ τῶν κατακλιζόντων αὐτὴν βευσμάτων ἢ διὰ τοῦ ἐξαφανίζοντος τοὺς ἀνθρώπους λοιμοῦ; Ἡ αὐτοφυῆς

θρησκεία πάντων τῶν λαῶν ἄρχεται ἀπὸ τῆς πίστεως εἰς κακὸν τινα δαίμονα, πολλάκις δὲ δὲν προχωρεῖ περαιτέρω. Ἀληθῶς πρῶτον γεννᾶται ἢ εἰς τὸν διάβολον πίστις καὶ μετὰ ταῦτα ἢ εἰς τὸν Θεόν, ὅστις χορηγεῖ δαφιλῶς τὰ ἀγαθὰ. Ἡ ἐπίγνωσις τοῦ ἀγαθοῦ δημιουργοῦ χρηθεῖ βαθυτέρας τινὸς σκέψεως, ἐκ δὲ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ γεννᾶται τὸ πρὸς αὐτὸν σέβας. Δι' οὐ μόνον ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ἡ θρησκεία ἔχει ἱστορίαν ὅπως δ' ἐν ἐκείνῃ ἡ ἀλήθεια ἀναρῦεται ἐκ τῆς πλάνης, οὕτω καὶ ἐκ τῆς εἰς τὸν διάβολον πίστεως καὶ ἐκ τῆς συναφοῦς αὐτῇ δεισιδαιμονικῆς βλαστάνει ὑψηλότερα τις πίστις καθυπομένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης παντὸς παραπληρώματος καὶ ἀναξίου αὐτῆς δεισιδαιμονικοῦ λειψάνου. Ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀληθείας ἐν τῇ πίστει εἶνε ὁμοίως δυσχερὴς ὡς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Πολλοὶ εἰσέτι δὲν κρίνουσιν ὀρθῶς περὶ τῆς θείας οικονομίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν αὕτη δὲν βαίνει κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν προαίρεσιν. Οὗτοι, ὡς οἱ ἄγριοι, βλέπουσι τὸν διάβολον ἐκεῖ, ὅπου ὁ Θεὸς ἰθύνει τὰς ἀδιανοήτους αὐτοῖς τύχας τοῦ κόσμου. Ἐπιστημονικαὶ πλάναι, οἱ αἱ τῆς ἱατρικῆς, προσέξενσαν δεινὰς συμφορὰς εἰς τοὺς ἀνθρώπους· αἱ πλάναι ὅμως τῆς θρησκείας ἐγένοντο ἐπιβλαβέστεραι ἐκείνων καὶ ἀπέβησαν εἰς φυσικὰ ἔργα. Ὅπως τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης ἐκλάμπει καθαρώτερον ἐκλιπούσης τῆς πλάνης, οὕτως ἐξευγενίζεται καὶ ἡ πίστις διὰ τῆς ἀνθρωπίνης παιδείας. Ἡ ἀνθρωποθυσία καὶ αἱ πυραὶ τῶν μαγισσῶν ἐξέλιπον ἤδη ὡς καὶ οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, ἡ δὲ πολιτεία μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἀναγνωρίζει τέλος τὴν θρησκείαν ὡς ἐνδόμυχον τῶν ἀνθρώπων ὑπόθεσιν, ἐν ἣ αὕτη οὐδεμίαν ἔχει ἐξουσίαν.

Τρέψωμεν νῦν τὸν λόγον πρὸς τὸ μάλιστα πάντων διαδεδομένον εἶδος τῆς δεισιδαιμονίας, τούτεστι πρὸς τὰ πνευματικὰ φαινόμενα. Τὸ συνθεστάτον ἐν αὐτοῖς εἶνε ἡ ἐμφάνεια πνευμάτων ἀνθρώπων τεθνεώτων, ὅπερ εἶνε ἀρχαιότατον ὡς ἡ ἱστορία. Ἡ ἐξήγησις τῶν ὄραμάτων τούτων εἶνε ἔργον τῆς φυσιολογίας, ἥτις διεσαφηνίσεν αὐτὸ τελείως. Τὰ ὄραματα ἐκεῖνα εἶνε εἰκόνας τῆς ἔσω αἰσθήσεως, αἵτινες εἶνε αἰσθηταὶ ὅπως τὰ ἐξῶθεν ὑποκείμενα πράγματα. Ἡ Ἀυρηλιανὴ παρθένος εἶδεν ἀγγέλους καὶ ἀγίους, ὧν ὑπέλαβεν ἀληθινὰς τὰς μορφάς. Ἀναντιρρήτως ὁ ἄκρος ὑπὲρ θρησκείας καὶ πατριδὸς ἐθνουσιασμοῦ προσέξενσε τὰ ὄραματα ταῦτα, ἅτινα ἐμφανίζονται ἔσωθεν καὶ οὐχὶ ἐξῶθεν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐμφανίζονται εἰς τὸν ποιητὴν καὶ αἱ ὑπ' αὐτοῦ ζωοποιούμεναι μορφαὶ καὶ ιδέαι. Ὅπως δὲ βλέπει τις μορφάς, δύναται ν' ἀκούσῃ καὶ φωνάς, αἵτινες λαμβανόμεναι ὡς ἀληθεῖς ἀπατώσι καὶ δύναται νὰ παραξῶσι τὸν νοῦν. Δὲν παραττόμεθα ὅτε συμβαίνει ἡμῖν τοιοῦτό τι

καθ' ὕπνου, ἂν καὶ οἱ ἀρχαῖοι προσήπτον ἀληθῆ ὑπόστασιν εἰς τὰς κατ' ὄναρ ὄψεις. Ἰσχυρὸς τις ἐρεθισμὸς τοῦ συστήματος τῶν νεύρων δύναται νὰ προσέξῃ τοιαῦτα φαινόμενα ὕπαρ καὶ μεθ' ἡμέραν. Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο δὲν εἶνε θαῦμα, οὐδὲ μαρτύριον ἀληθοῦς ἐπιμιξίας πρὸς ἄλλον κόσμον, ἀλλ' εἶνε γέννημα τοῦ ἰδίου ἐκαστῷ σώματος, οἰονεὶ ἀπήχημα ἡρεθισμένων νεύρων, ἐπακολούθημα ἰσχυρᾶς ἐγέρσεως ἢ τῆς νοσηρᾶς ἐκείνης ταραχῆς τοῦ νοῦ, ἣν καλοῦμεν ἔκστασιν ἢ ἄλλοθι παραφροσύνην. Πᾶσα δὲ τοῦ σώματος ἐξασθένεσις καὶ ἰδίως ἡ συνεχῆς νηστεία καθιστᾷ αὐτὸ ἐπιρρεπὲς εἰς ταῦτα.

Ἐναντίως δὲ πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην γνώμην συνεφώνησαν πάλιν νεωστὶ συγγραφεῖς τινες πιστεύοντες εἰς ἀληθινὴν ἐμφάνειαν τῶν πνευμάτων καὶ διατεινόμενοι, ὅτι θὰ ἐξέλιπε πᾶσα ἐν τῷ βίῳ ποίησις, ἐν τις ἤρνεϊτο τὴν ἀποκαλύψιν αὐτῶν. Ἐν Γερμανίᾳ ἐγράφησαν ἱκανὰ βιβλία ὑπὲρ τῆς δοξασίας ταύτης, ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ὑπάρχουσι συστήματα ἢ πολέμια τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξ ἄκρας δεισιδαιμονίας ἢ ζητούντα νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τοὺς καθολικοὺς. Ἄλλ' ἐκ τῆς Ἀμερικῆς ἰδίως ἔρχονται τὰ μωρότατα πλάσματα τῆς δεισιδαιμονίας, οἷον ἡ μετακίνησις τῶν τραπέζων καὶ ὁ κρότος τῶν πνευμάτων. Δὲν εἶνε θαῦμα, ὅτι συμβαίνουσι ταῦτα παρὰ τῷ ὀλίγον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐντεθραμμένῳ ἀμερικανικῷ λαῷ, παρ' ᾧ ἡ φαντασία εἶνε τοσοῦτον ἀχαλίωτος, ἢ δὲ τῶν πνευμάτων παρουσία γίνεται τοσοῦτον φορτικῶς καὶ μωρῶς, ὥστε πᾶσα ἡ φλυαρία αὕτη φαίνεται ὡς ἐπινοία τις τῶν ἀγρίων Ἰνδῶν.

Οἱ συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς πίστεως εἰς τὰ πνεύματα καὶ εἰς τοὺς δαίμονας ἐπάγονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὴν μαρτυρίαν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Ἄλλ' ὅμως ἐνδέχεται καὶ πολυμαθέστατοι ἄνδρες νὰ εἶνε δεισιδαίμονες, ἂν δὲν ἔχουσι τὰς ἀναγκαῖας γνώσεις, δι' ὧν μόνον δύναται νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς περὶ τοιούτων πραγμάτων. Δὲν εἶνε φυσιολόγοι οὗτοι, ἂν εἶνε ἱατροὶ· πολλοὺ γε καὶ δεῖ. Συγγραφεὺς τις ἀξιόλογος ἐπαγεταὶ τὴν μαρτυρίαν ἀξιοπίστων ἀνδρῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν ἀπ' αἰῶνων ἀείποτε ἱστορουμένων θαυμάτων καὶ δαιμονικῶν διηγημάτων! Ἄλλὰ πρέπει ἄρα γε νὰ ἰσχύσωσι τοιαῦτα μαρτυραὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἢ τοῦ μεσαιῶνος ἢ οὐ βλέπομεν, ὅτι καὶ σήμερον ἔτι ἀπατώνται ἄνθρωποι πεπαιδευμένοι; Πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν ἐνσώματον διάβολον, διότι ὁ Λούθηρος ἔρριψέ ποτε κατ' αὐτοῦ τὸ μελανοδοχεῖον καὶ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς μαγίσσας, διότι αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι τὰ δαιμονιόπληκτα παιδία ἔπρεπε νὰ πνίγωνται, ὠργίζετο δὲ κατὰ τῶν ἱατρῶν, οἵτινες ἤθελον νὰ θεραπεύσωσι διὰ φαρμάκων τοιαύτας νόσους; Πρέπει νὰ πιστεύσωμεν εἰς πνεύ-

ματα, διότι ὁ αὐτὸς πάλιν διηγείται, ὅτι γυνὴ εὐγενοῦς τινος ἀνδρὸς ἀποθανούσα ἐφάνη εἰς αὐτὸν ἐν ὄρα νυκτὸς καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ τέκνον; Ὁ Μελάγχθων ὡσαύτως ἰσχυρίζεται, ὅτι εἶδε καὶ αὐτὸς πνεύματα καὶ ἐγνώριζε πολλοὺς ἀξιοπίστους ἀνθρώπους, οἵτινες διετεινοντο, ὅτι οὐ μόνον εἶδον τοιαῦτα πνεύματα, ἀλλὰ καὶ διελέχθησαν πρὸς αὐτὰ διὰ μακρῶν. Ἡ ὄπτασία εἶνε δυνατὴ, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια αὐτῆς ἐξήρηται ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτῆς. Οὐδ' αὐτὸς ὁ μέγας Κάντιος ἔκρινεν ὀρθῶς περὶ τοιούτων ἀνθρώπων φανταζόμενος τὰ τεθνεῶτα πνεύματα συνηγμένα ἐν μεγάλῃ τινὶ πολιτείᾳ κοινῇ μετὰ τῶν πνευμάτων τῶν ζώντων ἀνθρώπων ἰσχυρίζεται, ὅτι ὑπάρχει ἐπιμιξία τις πρὸς ἄλληλα! Καὶ ὁ Λέσσιγγ ἐνόμιζε τὴν εἰς τὰ πνεύματα πίστιν ἀμφισβητήσιμον. Μνημονεύων ποτὲ ὄπτασίας τινὸς πνευμάτων συμβάσης ἐν τινὶ πόλει λέγει, « ἡ διήγησις αὕτη ἐμβάλλει ἡμᾶς ἀληθῶς εἰς ἄκραν ἀμνηχανίαν ». Πόσον δὲ σκολιῶς καὶ ἀτόπως ἐσκέπτοντο ἐν ἀρχῇ τῆς ἑκατονταετηρίδος ταύτης καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχοντες τὸν νοῦν καθαρώτατον δεικνύει ὡσαύτως ὁ Φίχτε, ὅστις δὲν εὕρισκε εὐλογον ν' ἀποδείξῃ κατ' ἑαυτὰ ἀδύνατα τὰ τῶν πνευμάτων φαινόμενα. Οὗτος ψέγει τὴν εἰς τὸν κόσμον τῶν πνευμάτων ἄκαμπτον καὶ ἄλογον ἀπιστίαν τῶν πεπαιδευμένων καὶ θέλει ἵνα αἱ πνευματικαὶ ὄπτασίαι ἐξεταζῶνται ὡς ἀνθρωπολογικὰ καὶ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ὑποκείμενα. Ἀλογώτατον εἶνε ὡσαύτως τὸ ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου Ἐγέλου βηθέν, ὅτι ἐν τῇ ὄρα τοῦ θανάτου καὶ ἐν ἀσθενείαις ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ διαγνώσῃ τὴν σχέσιν καὶ τὴν συνάφειαν τῶν πραγμάτων πρὸς ἄλληλα καὶ νὰ καταμάθῃ τὰ μέλλοντα καὶ τὰ σύγχρονα, ἅτινα εἶνε παντελῶς ἀνεπίκτα εἰς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Ἐναντίως πρὸς πάντας τοὺς συγγραφεῖς τούτους δυνάμεθα εὐτόλμως νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι ἐγενόμεθα σοφώτεροι ἐκείνων, οἵτινες κυροῦσι τὸ παλαιὸν λεγθὲν λόγον, δηλονότι καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν εἶνε ἐλεύθεροι τῶν συγχρόνων αὐτοῖς μωριῶν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ καταλεθῇ εἰς τοὺς συνηγόρους τῆς εἰς τὰ πνεύματα πίστεως καὶ ὁ μέγας ἀστρονόμος Λαπλᾶς εἰπών, ὅτι ἀπέχομεν τοσοῦτον τῆς γνώσεως ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, ὥστε δὲν εἶνε δίκαιον ν' ἀρνώμεθα τὴν ὑπόστασιν φαινομένου τινὸς μόνον, διότι τούτο φαίνεται ἡμῖν ἀνεξήγητον κατὰ τὸ νῦν κριτήριον τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Λαπλᾶς θὰ συναμολόγῃ ἡμῖν σήμερον καὶ θὰ ἤρνεϊτο τοιαῦτα φυσικὰ φαινόμενα, ἅτινα ἐναντιοῦνται ἄντικρυς εἰς τοὺς γνωστούς νόμους τῆς φύσεως, μάλιστα δὲ ἂν ταῦτα εἶνε ἤττονα ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Εἶνε πρέπον ἀληθῶς νὰ ὀρίξῃ ἡ ἐπιστήμη τὰ ὄρα τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ὡς ἐπραξεν ὁ Λαπλᾶς ὅτε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εἶπε πρὸς τοὺς

περὶ αὐτὸν φίλους, οἵτινες ἐλάλουν περὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ἀποκαλύψεων ὅτι γινώσκουσι εἶναι ὀλίγον, ὅτι δὲ ἀγνοοῦμεν εἶναι ἀπειρον.» Καὶ οἱ λόγοι τοῦ Γκαϊτε ἠμολογοῦντος, ὅτι γινώσκει ἀπόρρητόν τι αἰνίγμα τοῦ κόσμου καὶ τοῦ βίου, ὅπερ καλεῖται δαιμονικόν, καὶ δηλοῦται μὲν ἐν τῇ μουσικῇ, εἶναι δὲ ἄβρατον εἰς τὸν ἀνθρώπινον λογισμόν, ἔχουσιν ἔννοιαν ἄλλην ἢ ἐκείνην ἣν περιῆψαν εἰς αὐτοὺς οἱ βλέποντες τὰ πνεύματα.

Ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας δὲν διαγιγνώσκεται μόνον ἐκ τῆς ἐν ὑγείᾳ καταστάσεως αὐτῆς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ βαθύτερον ἐκ τῆς νόσου. Ἡ ἀκριβὴς γνώσις τῆς παραφροσύνης ἐφώτισεν ἐπὶ μᾶλλον τὴν λανθάνουσαν δρᾶσιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς. Ἡ δαιμονομανία, τουτέστιν ἡ πίστις, ὅτι κατέχεται τις ὑπὸ διαβόλου, εἶναι σύνθητες εἶδος φρενοβλαθείας, ἣτις γεννᾶται εὐκόλως ἐκεῖ, ὅπου ἡ ἄμετρος ἔντασις τῶν θρησκευτικῶν ἰδεῶν, μάλιστα δὲ ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως, παρέχει ἀφορμὴν εἰς αὐτήν. Σχεδὸν πᾶσα παραφροσύνη ἀρχεται ἀπὸ ὀπτικῆς ἢ ἀκουστικῆς ἀπάτης, ἀπὸ ὀπτασιῶν ἢ ἰδίων ἀπὸ ἀκουσμάτων, ἅτινα κοινῶς καλοῦνται φαντασιοπληξίαι. Ἡ μὲν γνώσις τοιούτων ἐν αὐτῷ τῷ σώματι γεννωμένων φαντασιῶν δύναται νὰ φυλάξῃ ἀπὸ τῆς παραφροσύνης, ἡ δὲ ἄγνοια αὐτῶν γεννᾷ τοιαῦτα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ εἰδῶλα καὶ φαντάσματα, ἐξ ὧν ταράσσεται ὑπερβαλλόντως ὁ προσβαλλόμενος καὶ καθίσταται εἰς κίνδυνον ἢ νοσητικῆ αὐτοῦ ὑγείας. Πολλὰ τῶν φρενῶν νοσήματα κληρονομοῦνται παρὰ τῶν γονέων καὶ καλοῦνται προπατορικά· ἄλλα δὲ γεννῶνται ἐκ πληθώρας αἵματος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἐξ ὑπερβαλλόντων κόπων ἢ ἐξ ἄκρου ἐρεθισμοῦ τοῦ συστήματος τῶν νεύρων. Πολλάκις ἡ ταραχὴ τοῦ νου, ἐξ ἧς γεννῶνται ὀπτασίαι, προξενεῖται ὑπὸ τῆς ἀναιμίας τοῦ ἐγκεφάλου. Αὕτη δ' ἐπάγεται πολλάκις ὅμοια τῇ πληθώρα συμπτώματα, τουτέστι σπασμούς καὶ παραλήρησιν. Ἡ νοσητικὴ καὶ ἡ γλίσχρος τροφὴ ἐπάγουσιν ὡσαύτως νοσώδη τῆς ψυχῆς κατάστασιν, ἣτις θεραπεύεται πολλάκις δι' ὀπτοῦ κρέατος καὶ δι' οἴνου. Ἡ ἐν ταῖς μοναῖς ἀσκητικὴ διαίτα, ἡ ἐν αὐταῖς νηστεία καὶ ἀγρυπνία τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλειῶν μοναχῶν γεννᾷσι πολλάκις ψυχικὰ νοσήματα. Ὁ θέλων νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τοιούτων φαινομένων, νὰ σωθῇ δ' ἐκ τῆς πλάνης τῶν ἀγυρτῶν, πρέπει νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ γινώσκῃ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος, ἐν ᾧ ἀναφέρεται τοιαύτη νόσος τῆς ψυχῆς. Εἶναι οἰκτρὸν οἱ νῦν συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς πίστεως εἰς τὰ πνεύματα νὰ παραθέτωσιν ἡμῖν πάλιν καὶ πάλιν τὰς παλαιὰς περὶ φασμάτων διηγήσεις ἀδασανίστως καὶ χωρὶς φυσικῆς τινος ἐξετάσεως καὶ ἐρμηνείας, νὰ νομίζωσι δὲ ἱκανόν, ὅτι συμβῆντα τῆς ἐνδεκάτης ἢ τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος μαρτυροῦν-

ται καὶ ἱστοροῦνται ὑπὸ πεπαιδευμένου τινὸς ἀνδρός. Συγγραφεῖς ἀξιόλογοι πιστεύοντες εἰς τὰ πνεύματα ἰσχυρίζονται μετ' ἀληθείας, ὅτι οὐδέποτε εἶδον αὐτοὶ φάσματα, ἂν καὶ παρεσκευάσθησαν διὰ παντὸς τρόπου πρὸς τοῦτο

(Ἐπεται τὸ τέλος).

Ἡ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΛΥΣΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΑΣΤΕΡ

Ἐκ πικρῶν τῶν κακτροχουσῶν τὸ ἀνθρώπινον γένος νόσων, τῆς λύσσης μόνον οὐδὲν εἶχεν ἐξευρεθῆ μέχρις ἐσχάτων φάρμακον, μόνῃ ἡ λύσσα ὑπελαμβάνετο παντελῶς ἀθεράπευτος. Ἡ φθίσις καὶ ὁ καρκίνος, τὰ δεινὰ ἐκεῖνα νοσήματα, ἐξ ὧν πλεῖστοι θνήσκουσιν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς, εἶναι δυνατὸν ἐν τισὶ περιστάσεσι, δυστυχῶς σπανίαις, διὰ καταλλήλων θεραπευτικῶν μεθόδων νὰ καταπολεμηθῶσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ θεραπευθῶσι. Πάντες οἱ ἰατροὶ γινώσκουσι παραδείγματα φθισιώντων, ὧν ἐπετεύχθη ἡ ἐντελής θεραπεία, πάντες οἱ χειρουργοὶ παραδείγματα καρκινωμάτων ἐξαλειφθέντων ὀλοσχερῶς, ὅσκις ἦτο εὐκολος ἡ πλήρης ἀποτομὴ αὐτῶν διὰ τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων. Τῆς λύσσης ὅμως οὐδὲν παράδειγμα θεραπείας μνημονεύεται. Ὅθεν εὐνόητος εἶναι ἡ καταλαβοῦσα τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον συγκίνησις ὅτε ἠγγέλθη ἡ ἀνακάλυψις προσφυλακτικῆς τῆς λύσσης τρόπου, καὶ εὐλόγως εἶπεν ὁ προεδρεύσας τότε τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ὅτι ἡμέρα καθ' ἣν ἠγγέλθη τοῦτο θὰ μνημονεύεται ἰσχυρῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἰατρικῆς, προσπορίσασα ἄφθιτον κλέος εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην· διότι ἡ θεραπεία τῆς λύσσης ἐμφαίνει τεραστίαν καὶ θαυμαστὴν πρόσδον τῆς ἰατρικῆς.

Τῶν περὶ λύσσης ἐρευνῶν ἐπελήφθη ὁ Παστέρ ἐν ἔτει 1880. Εἶχε τότε ἀποθάνῃ ἐν τῷ νοσοκομείῳ Τρουσσῶ ἐν παιδίον, πάσχον τὴν νόσον ταύτην. Συλλεγέντος τοῦ σιάλου τοῦ παιδίου, εὑρέθη ἐν αὐτῷ μικροβίον τι στοιχεῖον· ἀλλὰ τὸ τέως ἄγνωστον ἐκεῖνο μικροβίον, ὅπερ ἐκ τῶν προτέρων ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ παράγον τὴν νόσον αἰτίον, ἐνοφθαλμιζόμενον δὲν μετέδιδε τὴν λύσσαν. Ἐκ τούτου ἐπίεσθη ὁ Παστέρ ὅτι ὁ λυσσικός ἴος δὲν περιεῖχε μόνον ἐν τοῖς ἀποκρίμασι τῶν σιελωδῶν ἀδένων, καὶ ἐσκέφθη νὰ ἀναζητήσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς νευρικοῖς κέντροις. Δι' ἐπανειλημμένων δ' ἐπιτυχῶν ἐνοφθαλμισμῶν εὑρίσκει καὶ ἐδείκνυεν ὅτι ὁ ἐγκέφαλος, ὁ προμήκης μυελός καὶ ὁ νωτιαῖος μυελός ἦσαν τὰ κέντρα, ἐνθα ἐνίζανεν ὁ ἴος τῆς νόσου. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὀδηγηθεὶς ἐπενόησε τρόπον ἐνοφθαλμισμοῦ βραχύνοντα λίαν τὴν μακρὰν καὶ ἀκανόνιστον χρονικὴν διάρκειαν τῆς ἐπιφάσεως. Ἀφ' οὗ τὰ νευρικὰ κέντρα, ἐσκέφθη, εἰσὶν αἱ κυριώταται

ἐστὶν τοῦ ἰοῦ, διότι νὰ μὴ ἐνοφθαλμιζῆται ἀμέσως ἡ νόσος ἐκεῖ ἐνθα ἐνίζανεν καὶ ἐνθα ὁ ἴος ἀναπτύσσεται καὶ προσλαμβάνει τὴν μεγίστην δύναμιν αὐτοῦ; Τὰ γεγονότα ἐπεκύρωσαν τὸ ὀρθόν τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, καὶ ὁ ἄμεσος ἐνοφθαλμισμός ὑπὸ τὴν ἐπικρανίδα μετ' ἀνάτρησιν τοῦ κρανίου ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ὁ καταλληλότερος τρόπος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς λύσσης ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ.

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς χειρουργικῆς ταύτης πράξεως εἶναι ἀπλουστάτη· ἀπογυμνομένου διὰ μικρῆς σταυροειδοῦς ἐντομῆς ἐπὶ τοῦ δέρματος μέρους τοῦ κρανίου, γίνεται ἡ ἀνάτρησις τοῦ ὀστέου δι' ἀβαπτίστου τρυπάνου, οὗ ἡ ἀκκὴ δὲν εἰσχωρεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον. Διὰ τῆς οὕτω σχηματιζομένης ὀπῆς ἐνοφθαλμιζέται διὰ κλυστήρος λυσσικός ἴος ὑπὸ τὴν ἐπικρανίδα. Φράσσεται δ' ἡ ὀπή βραχέως διὰ δύο βραχίων τοῦ δέρματος.

Ἡ βεβαίωσις τῆς ταχίστης μεταδόσεως τῆς νόσου διὰ τοιούτου τρόπου ἦτο σπουδαιοτάτη, διότι ἂν ἦτο ἠναγκασμένος ὁ Παστέρ νὰ περιμένῃ ἐβδομάδας ὄλας καὶ μῆνας, ὅπως ἴδῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑποδοριῶν ἐνέσεων, θὰ ἠδύναται νὰ παρακολουθῇ κανονικῶς τὴν συνάφειαν καὶ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν διαφόρων πειραμάτων. Ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου ἐκείνου κατέστη δυνατὴ ἡ κατὰ θέλησιν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ μετάδοσις τῆς λύσσης. Ὅθεν ὑπελείπετο μόνον νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐν τοῖς πειράμασι τοῖσις αἱ ἐξ ἄλλων προγενεστέρων κεκτημένοι γνώσεις περὶ ἐξασθενήσεως τοῦ ἰοῦ καὶ νὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἀλλεπαλλήλων παρασκευῶν ἡ βαθμιαία μείωσις τῆς λυμαντικῆς δυνάμεως τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ. Τότε δ' ἐνέτυχεν ὁ Παστέρ εἰς δυσκολίαν τοιαύτην, ἣτις πάντα ἄλλον θὰ ἐπέβη νὰ ἀπόσχη τοῦ ἐπιχειρήματος. Ὁ λυσσικός ἴος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρασκευασθῇ, ὡς παρασκευάζονται ὁ ἴος τοῦ ἀνθρακός, ὁ τῆς χολέρας τῶν ὀρνίθων καὶ ὁ ἴος πολλῶν ἄλλων νόσων. Διότι εἶναι διάφορος τὴν φύσιν τῶν τέως γνωστῶν ἰῶν, οὔτε βακτηρίδια, οὔτε σφαιροβακτήρια περιέχων· περιέχει δὲ μόνον λεπτότατα κοκκίδια, ἅτινα εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ χρωσθῶσι δι' ἀλάτων ἀνιλίνης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ πολλαπλασιασθῶσι καθ' οἰονδήποτε τρόπον. Ὁ Παστέρ ἐδοκίμασε διὰ παντοειδῶν χημικῶν σκευασιῶν νὰ καλλισργήσῃ αὐτὰ, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ. Ἐκ τούτου ὅμως οὐδαμῶς ἐπιταί, ὅτι δὲν ὑπάρχει λυσσικὸν μικροβίον· δὲν ὑπάρχει τοιοῦτο μικροβίον ἡμοιάζον τοῖς βακτηρίδιαις, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνάλογον τοῖς μικροβίοις τοῦ ἀνθρακός καὶ τῶν τοιούτων νόσων· ἀλλὰ τὰ κοκκίδια ἐκεῖνα ἐν τῷ λυσσικῷ ἰῷ εἶναι προδήλως μικροβία. Ἀν ἐπιδειχθῶσιν εἰς τὸν Παστέρ ἢ εἰς τινὰ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ δύο ἐγκέφαλοι, ὁ μὲν ὑγιὸς, ὁ δὲ λυσσῶντος, ἀπλῶς ἐξετάζοντες διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὸν προμήκη μυελόν δύναται ἀφα-

λῶς νὰ ὀρίσῃσι τίς τούτων εἶναι τοῦ λυσσῶντος ζῴου.

Κατιδὼν ὁ Παστέρ τὸ ἀδύνατον τῆς βαθμιαίας ἐξασθενώσεως τοῦ ἰοῦ διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐν αὐτῷ μικροβίων, ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο δι' ἐλαττώσεως τῶν δόσεων τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ ἐν τοῖς ἐνοφθαλμισμοῖς. Εἰς ἄλλον μὲν κύνα ἐποίησεν ἐνεσιν περιέχουσιν ἐν κυβικὸν ὑπεκατόμετρον ἰώδους ὑγροῦ, εἰς ἄλλον ἐτέρην περιέχουσιν ἐν ἑκατοστὸν τοῦ ὑπεκατομέτρου καὶ εἰς ἄλλον ἀκόμη ὀλιγώτερον. Ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς προσεβλήθησαν ἐκ λύσσης, καὶ ἀκριβῶς ἐκείνου, εἰς ὃν ἐγένετο ἡ ἐλαχίστη ἐνεσις, ἡ νόσος ἦτο δεινοτάτη. Ὅθεν ἐκ τούτου ἀπεδείχθη ὅτι καὶ ὅταν τὸ ποσὸν τοῦ ἰοῦ ἦναι ἐλάχιστον, ἡ νόσος οὐδὲν ἦτον μεταδίδεται.

Ἄλλ' εἰ καὶ δὲν ἐξασθενῶται ὁ ἴος διὰ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν μικροβίων, ὅμως ἡ δύναμις αὐτοῦ ποικίλλει κατὰ τὰ εἶδη τῶν ζῴων, καὶ παρατηροῦνται διάφοροι βαθμοὶ ἐντάσεως αὐτῆς ὅταν ὁ ἴος ἀπὸ ἐνὸς εἶδους ζῴων ἐνοφθαλμιζέται εἰς ἕτερον. Βεβαιωθέντος τούτου, κατέστη εὐχερῆς ἡ εὑρεσις τρόπου, προφυλάσσοντος τοὺς κύνας ἀπὸ τῆς λύσσης. Ἀν ἀπὸ κυνὸς μεταδοθῇ ἡ λύσσα εἰς πίθηκον, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς ἕτερον πίθηκον, ἡ δύναμις τοῦ ἰοῦ ἐξασθενῶται ἐν ἐκάστη μεταδόσει. Ἀν δὲ διὰ τοῦ οὕτως ἐξασθενωθέντος ἰοῦ ἐμβολιασθῇ κύων, ἰνδόχοιρος ἢ κόνικλος ἡ δύναμις αὐτοῦ οὐδαμῶς ἐπιτείνεται· ὁ ἄμεσος εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐνοφθαλμισμός οὐδὲν ἐπιφέρει νοσηρὸν συμπτῶμα, καὶ τὰ οὕτως ἐνοφθαλμισθέντα ζῴα εἰσὶν ἀπρόσβλητα ὑπὸ τῆς νόσου καὶ ἂν μετὰ ταῦτα ἐνοφθαλμισθῶσι δι' ὄζυτάτου ἰοῦ.

Ὁ τρόπος οὗτος ὅμως δὲν ἀποτελεῖ μέθοδον πρακτικὴν, ἥς ἡ ἐφαρμογὴ νὰ ἦναι καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον εὐκόλος καὶ ἀσφαλής. Ἀπρητεῖτο προηγουμένως νὰ εὑρεθῇ ταχύτερος καὶ καταλληλότερος τρόπος, παρέχων πρῶτον πληρεστάτην ἀσφάλειαν εἰς τοὺς κύνας. Μετὰ πολλὰ δὲ πειράματα κτενικῆ ἐντελῶς καὶ ἡ δυσχερεία αὐτῆ.

Γινομένων ἐμβολιασμῶν κατὰ σειράς, ἄς δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν κατιούσας, ὁ ἐστὶ μεταδιδόμενης ἀλλεπαλλήλως τῆς νόσου ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἕτερον ζῴον τοῦ αὐτοῦ εἶδους, ἐπιτυγχάνεται σταθερὸς βαθμὸς δυνάμεως τοῦ ἰοῦ ἐν ἐκάστῳ εἶδει ζῴων, ὁ δὲ βαθμὸς οὗτος ἐκτιμᾶται ἀσφαλῶστα, διότι δύναται μετὰ βεβαιότητος νὰ ὀρισθῇ τίνα ἡμέραν θὰ μεταδοθῇ ἡ νόσος. Ἀν παραδείγματος χάριν ἐνοφθαλμισθῇ ὁ λυσσικός ἴος κυνὸς εἰς κόνικλον, παρατηροῦνται τὰ συμπτώματα τῆς νόσου μετὰ δεκαπενθήμερον ἐφώσιν, ἂν δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου κόνικλου ἐνοφθαλμισθῇ εἰς δεῦτερον, ἔπειτα εἰς τρίτον καὶ οὕτω καθέξῃς ἡ δύναμις τοῦ ἰοῦ μεταβάλλεται, ἐλαττωμένου βαθμῆδόν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιφάσεως. Μετὰ εἰκοσιπέντε ἐνοφθαλμισμοῦς ἡ

ἐπόψεις διαρκεῖ ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας μόνον μετ' ἄλλους δ' εἰκοσιπέντε ἐπὶ ἑπτὰ. Καὶ πιθανῶς οὗτος εἰναῖὸ βραχυτέρος χρόνος τῆς διαρκείας τῆς ἐπόψεως, διότι καὶ ἂν μέχρι τοῦ ἐνενηκοστοῦ ἐξακολουθήσωσιν οἱ ἐνοφθαλμισμοὶ ἢ διάρκειαι τῆς ἐπόψεως μένει ἢ αὐτὴ. Τοιοῦτον τρόπον εἶναι ἐξησφαλισμένη ἢ πρόσκτησις λυσσικοῦ ἰοῦ καθαρῶ, σταθερᾶς δυνάμεως, καὶ ποσότητος, ὅση εἶναι ἀναγκαῖα, διότι προσκατᾶται πλείων, ἂν ἐνοφθαλμισθῶσι πλείονα ζῶα.

Ὅμως οὕτω οὐδαμῶς ποριζόμεθα λυσσικὸν ἰὸν ἀσθενούς δυνάμεως, ἀλλὰ τὸν ἀντικτὸν ἰὸν μεγίστης δυνάμεως. Ἄλλ' ἂν οἱ τῶν λυσσαλέων κονίκλων ἐγκέφαλοι, οἱ περιέχοντες ἰὸν ὀξύτατον, ἐκτεθῶσι κατὰ τεμάχια εἰς ξηρὸν ἀέρα, ἢ δύνανται τοῦ ἰοῦ βαθμηδὸν ἐλαττωθῆναι, ἀναλόγως τοῦ ὄγκου τοῦ τεμαχίου καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς θερμοκρασίας, καὶ τελευταῖον ἐξαφανίζεται καθ' ὁλοκληρίαν. Ὅθεν ποριζόμεθα ἰὸν ἀσθενούς δυνάμεως, λαμβάνοντες ἐν τῶν τεμαχίων ἐκείνων ἐν ὠρισμένῳ καιρῷ, δηλονότι ἐπιτυγχάνεται δι' ἄλλου τρόπου τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ καὶ διὰ τῆς ἀνατροφῆς τῶν μικροβίων. Ἐνοφθαλμιζομένων δὲ πρῶτον τοῦ ἀσθενεστάτου ἰοῦ καὶ εἶτα βαθμηδὸν κατὰ διαδοχὴν ἦτον ἀσθενούς, ἰσχυροῦ, ἰσχυροτέρου καὶ οὕτω καθεξῆς, ὁ ὄργανισμὸς τοῦ ζώου, εἰς ὃ γίνονται οἱ ἐνοφθαλμισμοί, καθίσταται ἀπρόσβλητος ἐκ λύσεως. Τοῦτο δ' ἀπεδείχθη δι' ἐπανειλημμένων πειραμάτων ἐνοφθαλμισμοῦ κυνῶν.

Οὕτως ἔβλεπεν ὁ Παστέρ τὸ μέγα ζήτημα τῆς θεραπείας τῆς λύσεως κύνας περὶ τοὺς πενήντηντα ἐνοφθαλμισθέντες κατὰ τὸν ἀνωτέρω περιγραφέντα τρόπον, ἐνοφθαλμιζόμενοι εἶτα συχνάκις ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δι' ὀξύτατου λυσσικοῦ ἰοῦ δὲν ἐλύσαν. Ἡ ἐξέυρεσις δὲ τοῦ τρόπου τῆς προφυλάξεως τῶν κυνῶν ἀπὸ τῆς λύσεως ἐξησφάλιζε καὶ τὴν ἐπιτυχίαν παρομοίας θεραπείας ἀνθρώπων νοσοῦντων λύσαν. Ἡ διάρκειαι τῆς ἐπόψεως τῆς λύσεως παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ποικίλλει ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἐβδομάδων μέχρι μηνῶν. Ὅθεν ἂν ἐξ ἀρχῆς γίνωνται τακτικῶς καθ' ἑκάστην ἐνοφθαλμισμοῦ ἰοῦ ὁσημέραι ἰσχυροτέρου, κατορθοῦνται προτοῦ νὰ ἀναφανῶσι τὰ συμπτώματα τῆς νόσου, νὰ ἐγγυθῆ ἐν τῷ ὄργανισμῷ τοῦ σώματος ἰὸς ἐπαρκῆς, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ἀπρόσβλητον ὑπὸ τῆς νόσου, ἀπαρραλλάκτως ὡς διὰ τῶν ἐνοφθαλμισμῶν προφυλάσσονται ἀπὸ τῆς νόσου οἱ κύνας. Εἶναι ὁμοίως φανερόν, ὅτι μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν πρῶτων συμπτωμάτων τῆς νόσου εἰς οὐδὲν ὠφελῶσι πλέον οἱ ἐνοφθαλμισμοί, διότι εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ἐνωφθαλμιζέτο δαμαλῆς εἰς εὐλογίαντας.

Ταχέως δ' ἔτυχεν εὐκαιρία, ὅπως ἐφαρμόσῃ ὁ Παστέρ καὶ εἰς τὸν ἀνθρώπον τὰ πειράματα, ὅσα ἕως τότε εἶχε ποιῆσθαι μόνον ἐπὶ ζώων, καὶ βεβαι-

ωθῆ οὕτως ἢ ἐπιτυχίαι τῆς μεθόδου, ἣν ἐπενόησε.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους παῖς ἐνεκετῆς, ἰνόματι Μάιστερ, ἐδήχθη ἐπικινδύως ὑπὸ λυσσῶντος κυνός· τὰ δῆγματα, βαθύτατα ὄντα καὶ δεκατέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, ἐκαυτηρίασθησαν διὰ φανικοῦ ὀξέος μετὰ παρέλευσιν δώδεκα ὥρων ἀπὸ τῆς δῆξεως, ἐν ἄλλοις λόγοις οὐδεμίαι ἐλήφθη προφύλαξις, διότι ἡ βραδεία καυτηρίασις καὶ μάλιστα γινομένη οὐχὶ διὰ πεπυρκατωμένου σιδήρου, εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφερον τὸν παῖδα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παστέρ. Ἀπ' οὗ δὲ δύο ἐπιφανεῖς καθηγηταὶ τῆς ἰατρικῆς ἀπερῆθησαν, ὅτι ἐνεκα τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ βάρους τῶν δηγμάτων, τὸ παιδίον ἀναποδράστως θὰ προσεβλάλλετο ὑπὸ λύσεως, ὁ Παστέρ δὲν ἐδίστασε νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ τοῦ ἰοῦ εἰς τὸν ἀνθρώπον. Ὁ πρῶτος ἐνοφθαλμισμὸς ἐγένετο δι' ἐνέσεως περιεχομένης μόρια μυελῶν κονίκλου ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἀποξηρανθέντος. Τῆ ἑπαύριον ἐγένετο νέος ἐνοφθαλμισμὸς διὰ μορίων μυελῶν ἐπὶ δεκατέσσαρας ἡμέρας ξηρανθέντος, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, τὴν τρίτην ἡμέραν διὰ μυελῶν ἐπὶ δεκατρεῖς ἡμέρας ξηρανθέντος, τὴν τετάρτην διὰ μυελῶν ἐπὶ δώδεκα ἡμέρας ξηρανθέντος, μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης ἡμέρας, ὅτε ἡ ἐνεσις περιεῖχε μόρια νιωποῦ μυελῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Ταῦτοχρόνως δὲ ἐνωφθαλμιζέτο ὁ αὐτὸς ἰὸς καὶ εἰς κονίκλους· καὶ αἱ μὲν τῶν πρῶτων πέντε ἡμερῶν ἐνέσεις οὐδὲν ἐπήνεγκον ἀποτέλεσμα, μὴ οὐσαί ἐπαρκῶς ἰώδεις· πᾶσαι ὁμοίως αἱ λοιπὰ δ' ἐστὶν αἱ ἐνέχουσαι μόρια μυελῶν ξηρανθέντων ἐπὶ ἑπτὰ καὶ ὀλιγωτέρας ἡμέρας, ἦσαν ἰώδεις, καὶ ἐπήνεγκον λύσαν εἰς τὰ ἐνοφθαλμισθέντα ζῶα, κατὰ τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν προτέρων γνωστόν. Αἱ τελευταῖαι ἐνέσεις, ἃς ἐνωφθαλμισαν εἰς τὸ παιδίον, περιεῖχον ἰὸν ὀξύτατον, τὸν ἰὸν λυσσῶντος κυνός, εἰς ὃν ἡ λύσσα μετεδόθη δι' ἰοῦ μεγίστης δυνάμεως, ληρθέντος ἐκ κονίκλου, ἐξ οὗ οἱ μὲν κονίκοι λυσσῶσι μετ' ἐπόψιν ἑπτὰ ἡμερῶν οἱ δὲ κύνας μετ' ἐπόψιν ὀκτὼ μέχρι δέκα ἡμερῶν. Θυμασίαι ἀπέβη ἢ ἐπιτυχίαι τοῦ πειράματος. Τὸ παιδίον ἀνεκτήσατο τὴν υγίειαν του καὶ εἶναι καὶ νῦν υγιέστατον, ἐν ᾧ παρήλθον ὀκτὼ μῆνες ἀπὸ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ. Ἐθεραπεύθη ἐκ τῆς λύσεως, ἣτις θὰ ἀνεπτύσσεται ἐκ τῶν δηγμάτων, ἢ καὶ ἂν περὶ δειχθῶμεν ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμη τῶν ἰσχυριζομένων, ὅτι ὁ δῆξας αὐτὸ κύων δὲν ἦτο λυσσῶν, οὐδὲν ἔπαθεν ἐκ τοῦ ἐνοφθαλμισμοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ ὀξύτατου.

Κύνες λυσσῶντες δάκνουσι συχνότατα ἀνθρώπους, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον εἶναι πολυάριθμα τὰ δῆγματα, ὡς ἀποδεικνύει ἢ ἀπογραφῆ, ὅσα μείζων εἶναι ἢ ἀμέλεια τῶν ἀστυνομικῶν ἀρχῶν πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀδεσπότην κυνῶν. Καὶ εἰ-

Η ΥΠΟΛΗΨΙΣ

— Τί εἶνε ἡ ὑπόληψις; εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα μετὰ τὸν θυμασμὸν; ἠρώτα νεανίς τις τὸν πατέρα της.

— Ὅχι· διότι εἶνε δυνατόν νὰ ἔχωμεν ὑπόληψιν εἰς τινα χωρὶς νὰ τὸν θυμαζώμεν, καὶ τὸ ἀνάπλιν, ἂν καὶ τοῦτο συμβαίνει σπανιώτερον, δυνατόν νὰ θυμαζώμεν τινα χωρὶς νὰ τὸν ὑποληπτώμεθα.

— Πῶς συμβαίνει αὐτὸ τὸ πρᾶγμα;

— Ἴδου πῶς. Ἄξις θυμασμοῦ εἶνε ἡ ἀληθῆς μεγαλοφυΐα· ἡ στρατιωτικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ φιλολογικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ πολιτικὴ μεγαλοφυΐα, ἡ φιλοσοφικὴ μεγαλοφυΐα. Θυμαζόμεν τοὺς ἐξόχους συγγραφεῖς, τοὺς μεγάλους ῥήτορας, τοὺς μεγάλους στρατηγούς, τοὺς μεγάλους ὑπουργούς· ἀλλ' εἶνε δυνατόν μέγας τις ποιητῆς νὰ εἶνε γελοῖος ἐκ τῆς πολλῆς ματαιοδοξίας του, ἢ μέγας τις πολιτικὸς νὰ κατέρχεται μέχρι βαδουργιῶν, ἢ μέγας στρατηγὸς νὰ εἶνε φιλοχρηματοσὺς μέχρι φιλαργυρίας ἢ μέγας τις φιλόσοφος νὰ εἶνε ἀσθενῆς τὸν χαρακτῆρα μέχρι παιδαριότητος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοὺς θυμαζόμεν ἀλλὰ δὲν τοὺς ὑποληπτώμεθα· ἡ δυσαρμονία ἣτις ἐπικρατεῖ μεταξύ τῆς διανοητικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν ὑπεροχῆς, μεταξύ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπει τὴν ὑπόληψιν.

— Τότε λοιπὸν ὑπόληψις θὰ εἶνε τὸ ἴδιον πρᾶγμα τὴν ἐκτίμησιν.

— Ὅχι· δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὑποληπτώμεθα τινα χωρὶς νὰ τὸν ἐκτιμῶμεν· ἀλλ' εἰμποροῦμεν νὰ τὸν ἐκτιμῶμεν χωρὶς νὰ τὸν ὑποληπτώμεθα· ὁ μικρὸς ἄσκιος ὅστις ἀσκεῖ ἐντίμως τὸ ταπεινὸν τοῦ ἐπάγγελμα, ὁ ὑπάλληλος ὅστις ἐκτελεῖ ἀκριβῶς τὰ ταπεινά του καθήκοντα, εἰσὶν ἄξιαι ἐκτιμήσεως· ἀλλ' ἂν δὲν ἔχουν ἀληθῆ τινα προσωπικὴν ἀξίαν, ἢ ἐκτίμησις αὐτῆ δὲν ἀνέρχεται μέχρι τῆς ὑπόληψεως. Ἡ ὑπόληψις ἀπαιτεῖ καὶ κοινωνικὴν περιωπῆν.

— Ἐννοῶ ὅσοι εἶνε πολὺ πλούσιοι, ὅσοι εἶνε ἀπὸ καλὸν γένος, ὅσοι ἔχουν ἐπιρροήν, αὐτοὶ εἶνε ἄξιαι ὑπολήψεως.

— Διόλου! διόλου! διὰ τὴν ὑπόληψιν δὲν ἀρκεῖ μόνον ἢ καλὴ, ἔστω καὶ διαπρεπῆς κοινωνικὴ θέσις. Τὰ πλοῦτη, ἢ εὐγένεια τῆς καταγωγῆς, ἢ ἰσχυρὸς ἀρκοῦν δὲ περιουκλώσων τοὺς κατόχους τῶν ἀπὸ κόλλας, ἀπὸ παραίτους, ἢ φθονερούς... Ἀλλὰ... δόξα τῷ θεῷ! ἀπαιτεῖται κατὰ περισσώτερον διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ἐντίμους ἀνθρώπους τὸ εὐγενὲς αὐτὸ αἶσθημα τὸ ὁποῖον λέγεται ὑπόληψις.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, τί εἶνε αὐτὸ τὸ μυστηριώδες αἶσθημα; εἰμποροῦμεν νὰ τὸ συγκρίνωμεν πρὸς τὸν σεβασμὸν;

— Νὰ τὸ συγκρίνωμεν; Ναι· ἀλλὰ διὰ νὰ

ναὶ μὲν βέβαιον ὅτι διὰ τῆς καυτηρίασεως, ἀλλὰ διὰ καυτηρίασεως τελεσφόρου, γινομένης διὰ πεπυρκατωμένου σιδήρου εὐθὺς μετὰ τὴν δῆξιν, προλαμβάνεται ἢ ἀνάπτυξις τῆς λύσεως. Ἄλλ' ἂν δι' ἑνα ἢ δι' ἄλλον λόγον δὲν καυτηριασθῆ ἐγκαίρως τὸ δῆγμα, ἢ καυτηριασθῆ ἀτελῶς, ἢ δὲν καυτηριασθῆ οὐδαμῶς, νοσεῖ ὁ δῆχθεὶς τὴν φροεβρὰν νόσον, τὴν ἐπιφέρουσαν βεβαίως ὀδυνηρότατον θάνατον.

Τὰ κατὰ τὸν παῖδα Μάιστερ ἐγένοντο ταχέως γνωστά, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας προσῆλθε πρὸς τὸν Παστέρ ἐξακτουόμενος θεράπειαν καὶ τις ποιμήν, ἰνόματι Ζουπίλ, οὐ ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας ἐδήξε λυσσῶν κυνῶν. Ἀναγραφείσης δὲ καὶ ἐν ταῖς ἐφημερίσι τῆς ἀνακοινώσεως πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν περὶ τῆς θεραπείας τῆς λύσεως, τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παστέρ μετεβλήθη εἰς νοσοκομεῖον αὐτόχρημα. Ἀπανταχόθεν συρρέουσιν εἰς αὐτὸ ἀνθρώποι δῆχθέντες ὑπὸ κυνῶν, ὅπως ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παστέρ ἐπινοηθεῖσαν θεραπευτικὴν μέθοδον. Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιὰ, Γάλλοι καὶ ξένοι, πληροῦσι καθ' ἑκάστην τὸν προθάλαμον τοῦ ἐργαστηρίου. Δημοσιευθεῖσης, ὡς εἰκόσ, καὶ ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς ἐφημερίσι τῆς ἀγγελλίας, δὲν ἐβράδυνον νὰ προσέλθωσιν καὶ ἐκ τοῦ Νέου κόσμου ἀσθενεῖς. Τέσσαρα παιδιὰ 5, 10 καὶ 14 ἐτῶν δῆχθέντα τῆ 2 Δεκεμβρίου ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κυνός, ἦλθον τὴν 21 τοῦ αὐτοῦ μηνός εἰς Παρίσιους, ὀδηγούμενα ὑπὸ τινος συμπατριώτου των. Δεκάκις δ' ἐνοφθαλμισθέντες εἰς αὐτὰ τοῦ λυσσικοῦ ἰοῦ, θεραπευθέντα ἐντελῶς ἀπῆλθον τὴν 2 Ἰανουαρίου εἰς τὴν πατρίδα των, ὅπου παραχορήμα ἐπιχειρηματίας Ἀμερικανός τὰ ἐμίσθωσεν, ὅπως τὰ ἐπιδεικνύη εἰς τὸ φιλοθέαμον κοινὸν τῆς Ἀμερικῆς.

Πλείονες τῶν τριακοσίων ἐθεραπεύθησαν μέχρι τοῦδε ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ. Ὁ ἐνοφθαλμισμὸς γίνεται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἰατρικῆς Γκρανσέ, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Παστέρ, ὅστις ἐξετάζει ἕκαστον ἀσθενῆ καὶ διὰ λόγων εὐμενῶν ἐμπνέει εἰς αὐτοὺς θάρρος. Ὁ ἀσθενὴς ἵσταται πρὸ τοῦ Γκρανσέ, ἀπογυμνοῖ τὴν κοιλίαν του καὶ ὁ ἰατρὸς ποιεῖ ὑποδόριον ἐνεσιν ἐν τῇ γαστρικῇ χώρᾳ, τὴν μίαν ἡμέραν δεξιόθεν, τὴν δ' ἄλλην ἀριστερόθεν· ὁ ἀσθενὴς αἰσθάνεται μόνον ἀνώδυνον κέντημα. Ἡ ἐνεσις περιεῖχει λυσσικὸν ἰὸν, ἰσθενέστατον τὸ κατ' ἀρχάς, καὶ μείζονος δυνάμεως ἐν ἑκάστη νῆξ ἐνέσει. Ἡ δόσις τοῦ ἰοῦ ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ νοσοῦντος· εἰς τοὺς ἐνηλίκους γίνεται διὰ κλυστήρος πλήρους, εἰς δὲ τὰ παιδιὰ, τὰ ἔχοντα ἡλικίαν κάτω τὸν 14 ἐτῶν, διὰ κλυστήρος κατὰ τὸ ἡμισυ πεπληρωμένου. Ἡ θεραπεία διαρκεῖ ὀκτὼ ἡμέρας μέχρι δέκα, τουτέστι γίνονται 8—10 ἐνοφθαλμισμοί.

(Ἐκ τῆς Nature τῆς 6 Μαρτίου.)

Π.

δείξωμεν κατὰ τί διαφέρει αὐτοῦ. Ὁ σεβασμὸς εἶνε αἰσθημα σοβαρώτερον, αὐστηρότερον, ἀπονεμόμενον εἰς σεβαστότερα προσόντα μόνη ἢ ἀρετὴ ἢ καὶ τὸ γῆρας εἶνε ἄξια σεβασμοῦ. Νέος τις δυσκόλως ἀξιούται σεβασμοῦ, διότι ὁ σεβόμενος αὐτὸν τὸν ὑπολαμβάνει ὡς γέροντα· ἀλλ' ἡ ὑπόληψις ἔχει ὡς βᾶσιν τὴν τιμιότητα, ἡ ὅποια δὲν δυσαρμυστεῖ πρὸς τὴν νεότητα· προϋποθέτει ὀλιγωτέρας ἀρετὰς καὶ περισσότερα προσόντα, ἀλλὰ προσόντα κοινωνικῆς εὐπρεπείας· ὅπως γίνῃ τις ἄξιος ὑπόληψεως πρέπει νὰ εἶνε ὄχι μόνον τηρητὴς τῆς ἐθιμοταξίας ἀλλ' ἀληθῶς ἀδρόφρων, ὄχι μόνον εὐθύς ἀλλ' ἐντιμότητος· ὄχι μόνον εὐσταθῆς ἀλλὰ γενναῖος. Ἡ ὑπόληψις ὑπονοεῖ τὴν ιδεάν τῆς ἄκρας τιμιότητος ἐν τῷ ἐμπορίῳ, σοβαρὰς τινος χάριτος εἰς τὴν συμπεριφορὰν, ἀξιοπρεπείας τινός ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα, τὸν τρόπον τοῦ ὁμιλεῖν, ὑπονοεῖ τὴν ιδεάν κοινωνικῆς τινος περιωπῆς· ὑπόληψεως ἄξιος εἶνε ὁ τίμιος ἄνθρωπος ὁ ἐπιμελελημένης συγχρόνως τυχῶν ἀνατροπῆς· τέλος ἂν ἐπρόκειτο νὰ δώσω τὸν ὄρισμὸν τῆς ὑπολήψεως, θὰ εὔρισκα λέξιν τινα ἐκφράζουσαν τὸ τελειότατον προσόντος τινός, τὸν ἄνθρον, τὸν ἄφρον προτερήματός τινος καὶ θὰ ἔλεγα· «ἡ ὑπόληψις εἶνε τὸ ἄωτον τῆς ἐκτιμῆσεως.»

(Ern. Legouvé.)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ διορισμοῦ τοῦ πρίγκιπος τῆς Ἀγγλίας Ἀλφρέδου, ὡς διοικητοῦ τοῦ ἡνωμένου στόλου τῶν δυνάμεων τοῦ πρωρισμένου νὰ παρακολουθῇ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πάσης πολεμικῆς ἐνεργείας, ἡ παρ' ἡμῖν ἀξιόλογος σατυρική Ἐφημερίς «τὸ Ἄστυ», ἀναμνησκουσα τὴν ἄλλοτε πανηγυρικὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀγγλοῦ ἡγεμονόπαιδος ὡς βασιλέως τῆς Ἑλλάδος, παραθέτει ὀλόκληρον τὴν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς περιέχουσαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς γινομένης ψηφοφορίας, ἣν ἀνέγνωσεν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει τὴν 22 Ἰανουαρίου 1863 ὁ ταυὴν ἀντιστράτηγος κ. Π. Κορωναῖος. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἐγγραφον παραθέτομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

«Ἡ παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως κληρωθεῖσα ἐπιτροπὴ πρὸς διαλογὴν τῆς γενομένης κατὰ τὸ ψήφισμα «περὶ ἐκλογῆς Βασιλέως» ψηφοφορίας καὶ ἐνεργήσασα τὴν ἐξελεγεῖν τῶν βιβλίων τῆς ψηφοφορίας ἐξήγγαγε τὸ ἐξῆς ἀποτέλεσμα. Ἦτοι ὅτι ὁ ἡγεμονόπαις Ἀλφρέδος, δευτερότοκος υἱὸς τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλείσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἔλαβε ψήφους διακοσίας τριάκοντα χιλιάδας καὶ δέκα ἐξ ἧτοι ἐν ἀριθμῷ ψήφους 230,016
 Ὁ ἡγεμονόπαις Λαύχεμπεργ » 2,400
 Ὁρθόδοξός τις » 1,917
 Ἀλέξανδρος τῆς Ρωσσίας » 1,821
 Νικόλαος τῆς Ρωσσίας » 1,821
 Ἀπλῶς βασιλεὺς » 1,763
 Νικόλαος βασιλεὺς ὀρθόδοξος » 1,741

Ζήτησαν αἱ τρεῖς Δυνάμεις »	482
Κωνσταντῖνος τῆς Ρωσσίας »	478
Πρίγκηψ Ναπολιῶν »	345
Ἐκ τῆς Αὐλῆς τῆς Γαλλίας »	246
Πρίγκηψ Ρώσος »	104
Δημοκρατία »	93
Ἀμεδαῖος τῆς Ἰταλίας »	15
Ἐκ τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς τῆς Ρωσσίας »	9
Ῥωμανῶφ »	8
Κόμηξ Φλάνδρας »	7
Γουλιέλμος τῆς Δανιμικρίας »	6
Ἰψηλάντης »	6
Γαριβάλδης »	3
Ὁμάλ »	3
Μέγας Ναπολέων »	2
Πρίγκηψ Σουηδίας »	2
Πρίγκηψ Ζοζουβίλ »	1
Βασιλεὺς Ἐυνάρδος »	1
Μάκ-Μαῶν »	1
Ὅθων »	1

Ἐκ τῆς διαλογῆς ταύτης ἐξήχθη ὅτι ὁ ἡγεμονόπαις Ἀλφρέδος δευτερότοκος υἱὸς τῆς Α. Μ. Βασιλείσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐξελέχθη Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἐκ μὲν τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς διὰ ψήφων 210,433 ἀπέναντι 1,100,000 ὡς ἐγγιστα πληθυσμοῦ, ἐκ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ ψήφων 19,583 ἀπέναντι πληθυσμοῦ 100,000.»

Δεκανεὺς. Διὰ νὰ θάψουν ἓνα στρατιωτικὸν μὲ συνοδίαν καὶ μουσικὴν τί πρέπει νὰ εἶναι;
 Στρατιώτης Πεθαμένος.

— Τί δῶρο σοῦ ἔκαμε ἡ γυναῖκά σου τὴν πρωτοχρονιά;
 — Γίποτε. Ἐγὼ τῆς εἶπα νὰ μοῦ χαρίσῃ μία πίπα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἀπάνω, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠθέλησε.
 — Γιατί;
 — Γιατὶ ἐκτάλαβε πὼς τὴν ἤθελα γιὰ ν' ἀηδιάσω τὸν καπνὸν.

— Γιὰ ἰδὲς ταῖς δύο ἀδελφὰς ἀπέναντι 'ς τὸ πεζοδρόμιον. Ἐέρεις τί μου ἀρέσει ἀπ' τὴ μεγαλειότηρι;
 — Τί;
 — Ἡ μικρότερη ἀδελφὴ τῆς.

Μαθητὴς τῆς σχολῆς τῶν ἀπύρων παιδίων εὐρίσκει καθ' ὄδον πεντάδραχμον τραπεζικὸν γραμμάτιον, ἐν ᾧ δὲ τρέχων ἀρπάζει αὐτὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἀκούει φωνῆν ὀπισθεν τού.
 — Βρέ, τὸ πεντάρικον αὐτὸ εἶναι 'δικό μου!
 Στραφεὶς δὲ βλέπει κλητῆρα, ἀπειλητικῶς πρὸς αὐτὸν προχωροῦντα. Ὁ παῖς ἄνευ ἐνδοιασμοῦ, κρύψας τὸ γραμμάτιον ἐν τῇ παλάμῃ.
 — Τί λὸς ἡ ἀφεντεῖά σου; ἀπαντᾷ ἦτανε τὸ 'δικό σου πεντάρικον 'ς τὴ μέση σκισμένο καὶ κολλημένο;
 — Ναι βέβαια.
 — Τότενες αὐτὸ ποῦ ἦρα δὲν εἶνε 'δικό σου. Γιὰ 'δὲς, εἶναι ὀλοκαίνουργον.